

Projekt

z dnia 20 października 2026 r.

Zatwierdzony przez

**UCHWAŁA NR
RADY MIEJSKIEJ W HRUBIESZOWIE**

z dnia 2026 r.

w sprawie przyjęcia „Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej oraz Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej w Gminie Miejskiej Hrubieszów na lata 2026-2028”

Na podstawie art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2026 r. poz. 662 z późn. zm.), art. 6 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej (Dz. U. z 2024 r. poz. 1673 z późn. zm.) uchwala się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się "Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej oraz Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej w Gminie Miejskiej Hrubieszów na lata 2026-2028", stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta Hrubieszowa.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady
Miejskiej

Leszek Kryszczuk

Załącznik do uchwały nr
Rady Miejskiej w Hrubieszowie
z dnia 2026 r.

***Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej
oraz Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej
w Gminie Miejskiej Hrubieszów na lata 2026-2028***

Hrubieszów 2026

Spis treści

Wstęp.....	3
I. PRZEMOC – PODSTAWY TEORETYCZNE	7
1. Definicje przemocy	7
2. Formy i przejawy przemocy domowej.....	9
3. Przyczyny i uwarunkowania przemocy domowej.....	14
4. Przemoc rówieśnicza.....	16
II. SKALA ZJAWISKA PRZEMOCY	20
1. Ogólnopolska skala i charakterystyka zjawiska przemocy domowej – analiza danych krajowych.....	20
2. Skala zjawiska przemocy domowej w Gminie Miejskiej Hrubieszów	25
3. Funkcjonowanie Zespołu Interdyscyplinarnego i grup realizujących procedurę „Niebieskie Karty” ..	26
4. Diagnoza problemu przemocy domowej w Gminie Miejskiej Hrubieszów.....	28
III. POTENCJAŁ LOKALNEGO SYSTEMU I ANALIZA SWOT	43
1. Diagnoza zasobów instytucjonalnych w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej.....	43
2. Analiza SWOT	49
IV. CELE, ZADANIA I DZIAŁANIA PROGRAMU	53
1. Cel główny i cele szczegółowe	53
2. Cele szczegółowe, zadania i działania Programu.....	54
3. Podmioty realizujące Program	61
4. Zasady realizacji działań Programu	62
5. Wskaźniki monitorowania realizacji Programu	63
V. REALIZACJA PROGRAMU	65
1. Adresaci Programu.....	65
2. Środki finansowe na realizację Programu.....	66
3. Monitorowanie i ewaluacja Programu	68
PODSUMOWANIE	70
WYKAZ SKRÓTÓW	72

Wstęp

Podejmowanie działań zapobiegających przemocy domowej wynika z ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej oraz z ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, a także ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi.

Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej oraz Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej w Gminie Miejskiej Hrubieszów na lata 2026-2028 jest kontynuacją programów realizowanych w latach poprzednich. Program obejmuje teren miasta Hrubieszów i służyć ma przeciwdziałaniu oraz ograniczaniu występowania zjawiska przemocy domowej w oparciu o interdyscyplinarną współpracę instytucji, a także minimalizowanie negatywnych skutków przemocy w życiu rodzinnym i społecznym.

Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej określa zadania oraz zasady postępowania wobec osób doznających przemocy domowej i osób ją stosujących. Szczególnym zadaniem gminy jest tworzenie gminnego systemu przeciwdziałania przemocy domowej, w tym:

- opracowanie i realizacja gminnego programu przeciwdziałania przemocy domowej oraz ochrony osób doznających przemocy domowej;
- prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej, w szczególności poprzez działania edukacyjne służące wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych kompetencji rodziców w rodzinach zagrożonych przemocą domową;
- zapewnienie osobom doznającym przemocy domowej miejsc w ośrodkach wsparcia;
- tworzenie zespołów interdyscyplinarnych.

Zarządzeniem Nr 556/2026 Burmistrza Miasta Hrubieszowa z dnia 23 lipca 2026 r. powołany został Zespół do spraw opracowania Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej oraz Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej w Gminie Miejskiej Hrubieszów na lata 2026-2028. W skład tego Zespołu weszli przedstawiciele jednostek i instytucji statutowo zajmujących się pracą na rzecz rodziny i dziecka, w tym: Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Hrubieszowie, Urzędu Miasta Hrubieszów, Środowiskowego Domu Samopomocy w Hrubieszowie, Zespołu Interdyscyplinarnego w Gminie Miejskiej Hrubieszów.

W Programie przeciwdziałania przemocy Domowej oraz Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej w Gminie Miejskiej Hrubieszów na lata 2026-2028, zwanym dalej „Programem”, zawarte zostały długofalowe cele związane z przeciwdziałaniem przemocy

domowej, a także podniesieniem skuteczności działań na rzecz osób doznających przemocy domowej oraz ją stosujących.

Realizacja celów szczegółowych Programu wymaga współpracy i zaangażowania podmiotów tworzących lokalny system przeciwdziałania przemocy domowej. Podejmowane działania powinny mieć charakter kompleksowy i obejmować zarówno profilaktykę oraz edukację społeczną, jak i wczesne rozpoznawanie zjawiska przemocy, udzielanie pomocy i ochrony osobom jej doznającym, a także oddziaływania wobec osób stosujących przemoc. Szczególne znaczenie ma współdziałanie miejskich jednostek organizacyjnych, służb, instytucji publicznych, placówek oświatowych, ochrony zdrowia, Policji, wymiaru sprawiedliwości oraz organizacji pozarządowych działających na terenie Hrubieszowa.

Program został opracowany w taki sposób, aby stanowił podstawę do planowania, koordynowania i realizowania działań odpowiadających na lokalne potrzeby mieszkańców Gminy Miejskiej Hrubieszów. W jego części opisowej przedstawiono najważniejsze informacje dotyczące charakteru, przyczyn, mechanizmów oraz konsekwencji przemocy domowej. Wiedza ta jest niezbędna zarówno do właściwego rozpoznawania problemu, jak i do projektowania skutecznych działań profilaktycznych, interwencyjnych, pomocowych i korekcyjno-edukacyjnych.

Istotnym elementem Programu jest diagnoza sytuacji w zakresie przemocy domowej. Analiza dostępnych danych dotyczących Gminy Miejskiej Hrubieszów pozwala na określenie skali i charakteru występowania tego zjawiska oraz rozpoznanie potrzeb mieszkańców w zakresie pomocy i ochrony. W diagnozie uwzględniono informacje pochodzące z lokalnych instytucji i służb zaangażowanych w przeciwdziałanie przemocy domowej, w tym dane dotyczące podejmowanych interwencji, prowadzonej procedury „Niebieskie Karty”, udzielanej pomocy osobom doznającym przemocy oraz działań podejmowanych wobec osób stosujących przemoc.

Zgromadzone informacje stanowią podstawę do oceny funkcjonowania lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy domowej oraz wskazania jego zasobów i obszarów wymagających dalszego rozwoju. Na ich podstawie dokonano analizy mocnych i słabych stron systemu, a także szans i potencjalnych zagrożeń dla jego skutecznego funkcjonowania. Pozwala to na określenie kierunków działań, które powinny być podejmowane w perspektywie obowiązywania Programu.

W Programie określono cel główny oraz cele szczegółowe, a także odpowiadające im zadania i działania. Ich realizacja ukierunkowana jest przede wszystkim na ograniczanie występowania przemocy domowej, zwiększanie dostępności i jakości pomocy dla osób jej doznających, wzmacnianie działań profilaktycznych i edukacyjnych, podnoszenie kompetencji

osób zawodowo zajmujących się problematyką przemocy oraz rozwijanie współpracy pomiędzy podmiotami tworzącymi lokalny system wsparcia.

Należy podkreślić, że przemoc domowa stanowi poważny problem społeczny, a zachowania polegające na jej stosowaniu mogą wyczerpywać znamiona czynów zabronionych określonych w przepisach prawa. Dlatego jednym z istotnych kierunków działań Programu powinno być zwiększanie świadomości mieszkańców Hrubieszowa w zakresie rozpoznawania przemocy, przysługujących praw oraz dostępnych form pomocy i ochrony. Szczególnej uwagi wymagają osoby, które z różnych powodów nie ujawniają doświadczanej przemocy, nie wiedzą, gdzie szukać pomocy lub obawiają się konsekwencji związanych z jej zgłoszeniem.

Program tworzy ramy dla spójnego i lokalnie dostosowanego systemu przeciwdziałania przemocy domowej na terenie Gminy Miejskiej Hrubieszów. Jego skuteczność będzie jednak uzależniona nie tylko od przyjętych celów i zaplanowanych działań, ale przede wszystkim od ich konsekwentnej realizacji, właściwej koordynacji oraz współpracy wszystkich podmiotów zaangażowanych w udzielanie pomocy i ochronę mieszkańców. Szczególne znaczenie będzie miała wymiana informacji, wzajemne uzupełnianie kompetencji oraz szybkie reagowanie na przypadki przemocy i zagrożenia bezpieczeństwa osób jej doznających.

Realizacja Programu powinna mieć charakter ciągły i elastyczny, tak aby możliwe było dostosowywanie podejmowanych działań do zmieniającej się sytuacji społecznej oraz pojawiających się potrzeb mieszkańców Gminy Miejskiej Hrubieszów. W tym celu przewidziano system monitorowania, sprawozdawczości i okresowej oceny realizacji Programu, umożliwiającą analizowanie osiągniętych rezultatów oraz podejmowanie działań służących zwiększeniu jego skuteczności.

Podstawowym warunkiem mającym wpływ na zakres podejmowanych działań w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej, jest znajomość podstawowych rozwiązań prawnych, regulujących charakter oraz kompetencje poszczególnych podmiotów społecznych, podejmujących działania o charakterze profilaktycznym lub interwencyjnym. Do wiodących aktów prawa oraz dokumentów programowych wskazujących kierunki działań w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej, na podstawie których opracowany został Program, należą:

- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.;
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej;
- Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej;
- Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi;

- Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym;
- Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji;
- Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty;
- Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny;
- Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny;
- Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy;
- Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego;
- Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. - Kodeks postępowania cywilnego;
- Ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego;
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii;
- Ustawa z dnia 9 czerwca 2022 r. o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich;
- Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie;
- Rządowy Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata 2024-2030;
- Wojewódzki Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata 2026-2030;
- Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Miejskiej Hrubieszów na lata 2023-2027;
- Miejski program profilaktyki, rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii.

I. PRZEMOC – PODSTAWY TEORETYCZNE

1. Definicje przemocy

Skuteczne przeciwdziałanie przemocy domowej wymaga nie tylko podejmowania działań interwencyjnych, lecz również właściwego rozpoznania charakteru tego zjawiska, jego przyczyn, mechanizmów oraz konsekwencji. Szczególne znaczenie ma znajomość różnych form przemocy oraz świadomość jej wpływu na funkcjonowanie osób jej doświadczających, dzieci wychowujących się w środowisku, w którym dochodzi do przemocy, a także na funkcjonowanie całej rodziny i społeczności lokalnej.

Przemoc domowa jest zjawiskiem złożonym, które może występować w różnych relacjach rodzinnych i przyjmować odmienne formy. W literaturze przedmiotu oraz praktyce pomocowej można spotkać różne określenia odnoszące się do tego zjawiska, m.in. przemoc w rodzinie, przemoc małżeńską czy przemoc wobec partnera. Różnorodność terminologii wynika przede wszystkim z wieloaspektowego charakteru przemocy oraz sposobów jej definiowania na gruncie prawnym, społecznym i psychologicznym.

Przemoc może być rozumiana jako forma oddziaływania na drugiego człowieka, której celem lub skutkiem jest podporządkowanie go woli osoby stosującej przemoc. Może polegać zarówno na bezpośrednim użyciu siły fizycznej, jak i na oddziaływaniu psychicznym, ekonomicznym, seksualnym czy poprzez różnego rodzaju formy kontroli. Charakterystycznym elementem przemocy jest występowanie nierównowagi sił pomiędzy osobą stosującą przemoc a osobą jej doświadczającą, co może znacząco ograniczać możliwość skutecznej obrony i samodzielnego przerwania sytuacji przemocowej.

W analizowaniu zjawiska przemocy szczególną uwagę zwraca się na trzy podstawowe elementy: zachowanie osoby stosującej przemoc, jej intencje oraz konsekwencje doświadczane przez osobę pokrzywdzoną. Przemoc może zatem prowadzić do naruszenia integralności fizycznej i psychicznej człowieka, ograniczenia jego autonomii, poczucia bezpieczeństwa oraz możliwości samodzielnego decydowania o własnym życiu.

W literaturze przedmiotu wskazuje się, że przemoc może być postrzegana jako forma oddziaływania, która ogranicza możliwość prawidłowego rozwoju człowieka. Jedna z definicji określa ją jako „wywieranie wpływu na ludzi, w którego wyniku ich aktualny poziom rozwoju somatycznego i duchowego jest mniejszy niż potencjalny poziom rozwoju” (Badura-Madej W., Dobrzyńska-Mesterhazy A., „Przemoc w rodzinie – interwencja kryzysowa”, Kraków 2000).

Ważną definicję przemocy domowej przedstawiła Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, zgodnie z którą „przemoc domowa to działanie lub zaniechanie

dokonywane w ramach rodziny przez jednego z jej członków przeciwko pozostałym z wykorzystaniem istniejącej lub stworzonej przez okoliczności przewagi sił lub władzy; godzące w ich prawa lub dobra osobiste, a w szczególności w ich życie lub zdrowie fizyczne czy psychiczne; powodujące u nich szkody lub cierpienie” (www.parpa.pl).

Z perspektywy psychologicznej istotne jest również ujęcie przemocy przedstawione przez Instytut Psychologii Zdrowia Polskiego Towarzystwa Psychologicznego. Zgodnie z przyjętą definicją przemoc w rodzinie to „zamierzone i wykorzystujące przewagę sił działanie przeciw członkowi rodziny, naruszające prawa i dobra osobiste, powodujące cierpienie i szkody” (www.niebieskalinia.pl). Przytoczona definicja wskazuje na kilka podstawowych właściwości przemocy. Przede wszystkim ma ona charakter intencjonalny, co oznacza, że zachowanie osoby stosującej przemoc jest ukierunkowane na osiągnięcie określonego celu, w szczególności kontrolowanie i podporządkowanie drugiej osoby. Kolejną cechą jest nierównowaga sił występująca pomiędzy stronami relacji. Przewaga może mieć różny charakter i nie musi wynikać wyłącznie z siły fizycznej.

Przemoc prowadzi również do naruszania praw i dóbr osobistych osoby jej doznającej. Może godzić m.in. w jej godność, nietykalność cielesną, wolność, prywatność, zdrowie oraz poczucie bezpieczeństwa. Doświadczanie przemocy może jednocześnie ograniczać zdolność osoby pokrzywdzonej do podejmowania samodzielnych działań obronnych i poszukiwania pomocy.

Na potrzeby niniejszego Programu podstawowe znaczenie ma definicja wynikająca z obowiązujących przepisów prawa. Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy domowej definiuje przemoc domową jako: „jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie, wykorzystujące przewagę fizyczną, psychiczną lub ekonomiczną, naruszające prawa lub dobra osobiste osoby doznającej przemocy domowej, w szczególności: narażające tę osobę na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia lub mienia; naruszające jej godność, nietykalność cielesną lub wolność, w tym seksualną; powodujące szkody na jej zdrowiu fizycznym lub psychicznym, wywołujące u tej osoby cierpienie lub krzywdę; ograniczające lub pozbawiające tę osobę dostępu do środków finansowych lub możliwości podjęcia pracy lub uzyskania samodzielności finansowej; istotnie naruszające prywatność tej osoby lub wzbudzające u niej poczucie zagrożenia, poniżenia lub udręczenia, w tym podejmowane za pomocą środków komunikacji elektronicznej”.

Definicja ustawowa ma kluczowe znaczenie dla organizacji lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy domowej. Obejmuje ona zarówno zachowania jednorazowe, jak i powtarzające się, a także wskazuje na różne rodzaje przewagi wykorzystywanej przez osobę

stosującą przemoc. Tym samym przemoc domowa nie może być utożsamiana wyłącznie z przemocą fizyczną. Może przyjmować również formę przemocy psychicznej, seksualnej, ekonomicznej oraz zachowań naruszających prywatność i powodujących u osoby doznającej przemocy poczucie zagrożenia, poniżenia lub udręczenia.

Z punktu widzenia działań podejmowanych na terenie Gminy Miejskiej Hrubieszów szczególnie istotne jest zatem szerokie rozpoznawanie sygnałów świadczących o występowaniu przemocy. Odpowiednie reagowanie nie powinno ograniczać się wyłącznie do sytuacji, w których występują widoczne obrażenia fizyczne. Równie ważne jest dostrzeganie zachowań polegających na zastraszaniu, izolowaniu, kontrolowaniu, poniżaniu, ograniczaniu dostępu do pieniędzy, pozbawianiu możliwości podejmowania samodzielnych decyzji czy naruszaniu wolności i prywatności.

Przemoc domowa oddziałuje nie tylko na osobę bezpośrednio jej doznającą. Jej konsekwencje mogą obejmować wszystkich członków rodziny, w szczególności dzieci. Z tego względu działania podejmowane w ramach lokalnego systemu powinny uwzględniać potrzeby wszystkich osób dotkniętych przemocą, z zachowaniem szczególnej ochrony dzieci i innych osób wymagających zwiększonego wsparcia. Skuteczne przeciwdziałanie przemocy domowej wymaga więc podejścia wielowymiarowego. Obejmuje ono działania profilaktyczne, edukacyjne, interwencyjne, pomocowe, terapeutyczne i korekcyjno-edukacyjne, a także działania ukierunkowane na zwiększanie kompetencji osób pracujących z rodzinami. Istotnym warunkiem skuteczności jest współpraca podmiotów funkcjonujących na terenie Gminy Miejskiej Hrubieszów oraz sprawna wymiana informacji, przy jednoczesnym poszanowaniu praw i bezpieczeństwa osób doznających przemocy.

2. Formy i przejawy przemocy domowej

Przemoc domowa jest zjawiskiem wielowymiarowym i może przyjmować różne formy. W praktyce pomocowej oraz literaturze przedmiotu najczęściej wyróżnia się przemoc fizyczną, psychiczną i emocjonalną oraz seksualną. Należy jednak pamiętać, że katalog zachowań przemocowych jest szerszy i obejmuje również m.in. przemoc ekonomiczną, zaniedbanie, a także zachowania polegające na naruszaniu prywatności, kontroli czy wzbudzaniu poczucia zagrożenia, w tym przy wykorzystaniu środków komunikacji elektronicznej.

Poszczególne rodzaje przemocy mogą występować niezależnie od siebie, jednak w praktyce bardzo często współwystępują. Jedno zachowanie może jednocześnie naruszać sferę fizyczną, psychiczną, ekonomiczną lub seksualną osoby doznającej przemocy. Z tego względu podczas rozpoznawania sytuacji przemocy konieczne jest uwzględnienie całokształtu relacji

pomiędzy osobami oraz charakteru i częstotliwości podejmowanych przez osobę stosującą przemoc zachowań.

Przemoc fizyczna obejmuje zachowania bezpośrednio skierowane przeciwko ciału drugiej osoby. Może polegać m.in. na policzkowaniu, popychaniu, szarpaniu, drapaniu, kopaniu, uderzaniu, rzucaniu przedmiotami, pluciu, wykręcaniu rąk, podduszaniu lub duszeniu. Do tej kategorii należy również zaliczyć używanie noża albo innych niebezpiecznych przedmiotów, a także świadome podejmowanie działań stwarzających zagrożenie dla życia lub zdrowia.

Ocena przemocy fizycznej powinna uwzględniać nie tylko konkretne zachowania, ale także ich konsekwencje zdrowotne. Mogą one obejmować zarówno widoczne obrażenia, takie jak siniaki, obrzęki, rany, otarcia, oparzenia, blizny czy złamania, jak również dolegliwości i reakcje organizmu, m.in. podwyższone ciśnienie, przyspieszone bicie serca, drżenie mięśni czy bóle głowy i brzucha. U osób doświadczających przemocy, w tym dzieci, mogą występować także objawy o charakterze emocjonalnym i psychosomatycznym, takie jak apatia, trudności z koncentracją, moczenie nocne czy wycofanie.

Przemoc psychiczna i emocjonalna może być trudniejsza do rozpoznania niż przemoc fizyczna, ponieważ często nie pozostawia widocznych obrażeń. Polega na takim oddziaływaniu na osobę, które prowadzi do ograniczenia jej autonomii, poczucia własnej wartości, bezpieczeństwa lub swobody podejmowania decyzji. Przemoc psychiczna może towarzyszyć przemocy fizycznej, ale może również występować samodzielnie.

Termin ten oznacza sytuację sprawowania przez osobę stosującą przemoc psychologicznej kontroli nad osobą doznającą przemocy, wskazując, że osobę doznającą przemocy krzywdzi się za pomocą oddziaływań psychologicznych, oraz zwraca uwagę na uszkodzenia psychiki spowodowane przez przemoc (Badura-Madej W., Dobrzyńska-Mesterhazy A., „Przemoc w rodzinie – interwencja kryzysowa”, Kraków 2000).

Do zachowań charakterystycznych dla przemocy psychicznej można zaliczyć m.in. grożenie, zastraszanie, poniżanie, wyśmiewanie, obrażanie, ciągłe krytykowanie, izolowanie od rodziny i znajomych, nadmierną kontrolę, wzbudzanie poczucia winy, ignorowanie potrzeb, ograniczanie dostępu do snu lub pożywienia, celowe nieudzielanie pomocy oraz wymuszanie określonych zachowań. Przemoc psychiczna może również przejawiać się poprzez narzucanie własnych poglądów, kontrolowanie kontaktów z innymi osobami, wykorzystywanie zaufania, zmuszanie do obserwowania krzywdzenia innych osób lub zwierząt oraz inne działania mające na celu podporządkowanie osoby doznającej przemocy.

Konsekwencje przemocy psychicznej mogą być zróżnicowane i zależą m.in. od czasu jej trwania, intensywności oraz indywidualnych cech osoby doznającej przemocy. Mogą obejmować wzrost napięcia emocjonalnego, ciągłą czujność, lęk, niepokój, poczucie zagrożenia, zaburzenia snu, obniżoną samoocenę, poczucie odrzucenia, izolację i wycofanie. W bardziej nasilonych przypadkach mogą pojawiać się depresja, chroniczny smutek, trudności w regulowaniu emocji, impulsywność, nieufność wobec innych osób, problemy z nawiązywaniem relacji, poczucie bezradności czy zwiększona agresywność (Pospiszyl I., „Razem wobec przemocy”, Warszawa 1999).

Szczególnej uwagi wymagają dzieci, które są świadkami przemocy domowej. Ich obecność podczas aktów przemocy nie powinna być traktowana jako sytuacja pozostająca poza zakresem oddziaływania przemocy. Dziecko może doświadczać lęku, zagrożenia i destabilizacji poczucia bezpieczeństwa, nawet jeżeli przemoc nie jest skierowana bezpośrednio przeciwko niemu. Z tego względu rozpoznanie przemocy w rodzinie powinno zawsze uwzględniać sytuację dzieci oraz wpływ przemocy na ich funkcjonowanie.

Przemoc seksualna wiąże się z naruszaniem wolności i autonomii seksualnej drugiej osoby oraz podejmowaniem zachowań seksualnych bez jej dobrowolnej i świadomej zgody. Może obejmować m.in. zmuszanie do stosunków lub innych aktywności seksualnych, wymuszanie określonych zachowań, rozbieranie przy użyciu siły, przemoc wobec narządów płciowych, stosunek analny lub oralny wbrew woli, a także poniżanie i obrażanie w odniesieniu do sfery seksualnej.

Przemoc seksualna może również występować w sytuacji, gdy osoba nie jest zdolna do świadomego wyrażenia zgody lub jej zgoda została uzyskana pod wpływem przymusu, groźby czy wykorzystania przewagi. Należy przy tym podkreślić, że przemoc seksualna może pozostawiać zarówno konsekwencje fizyczne, jak i poważne następstwa psychiczne i emocjonalne.

Poszczególne rodzaje przemocy bardzo często występują jednocześnie i wzajemnie się wzmacniają (Mazur J., „Przemoc w rodzinie. Teoria i rzeczywistość”, Warszawa 2002, s. 38). Przykładowo zachowaniu o charakterze przemocy fizycznej może towarzyszyć zastraszanie, poniżanie lub grożenie, natomiast ograniczaniu dostępu do środków finansowych może towarzyszyć kontrolowanie kontaktów społecznych i izolowanie od otoczenia.

Przemoc ekonomiczna polega na wykorzystywaniu przewagi finansowej lub kontroli nad zasobami materialnymi w celu uzależnienia drugiej osoby i ograniczenia jej samodzielności. Może przejawiać się m.in. poprzez odbieranie lub kontrolowanie pieniędzy, ograniczanie dostępu do rachunków bankowych, wydzielanie środków finansowych, kontrolowanie wszystkich

wydatków, zakazywanie podejmowania pracy zawodowej, uniemożliwianie zdobycia lub utrzymania zatrudnienia, a także zaciąganie zobowiązań finansowych bez wiedzy lub zgody drugiej osoby.

Skutkiem przemocy ekonomicznej może być stopniowe uzależnienie osoby doznającej przemocy od osoby stosującej przemoc oraz utrata możliwości samodzielnego podejmowania decyzji dotyczących własnego życia. Szczególnie istotne znaczenie ma sytuacja osób, które z powodu wieku, niepełnosprawności, braku zatrudnienia lub innych uwarunkowań już wcześniej znajdują się w trudniejszej sytuacji ekonomicznej.

Zaniedbanie jest kolejnym zachowaniem, które może prowadzić do krzywdzenia osób zależnych, w szczególności dzieci, osób starszych, osób z niepełnosprawnościami lub osób wymagających stałej opieki. Polega na niezaspokajaniu podstawowych potrzeb, takich jak odpowiednie wyżywienie, odzież, higiena osobista, opieka zdrowotna, bezpieczeństwo, potrzeby emocjonalne, edukacja czy właściwa opieka i wychowanie.

W przypadku dzieci długotrwałe zaniedbywanie może prowadzić do poważnych konsekwencji dla ich rozwoju fizycznego, emocjonalnego, społecznego i edukacyjnego. Dlatego sytuacje, w których osoba odpowiedzialna za opiekę nie zapewnia dziecku podstawowych warunków prawidłowego rozwoju, wymagają odpowiedniego rozpoznania i podjęcia działań adekwatnych do występującego zagrożenia.

Przemoc może również przyjmować formę kontroli, izolowania oraz naruszania prywatności. Zachowania tego rodzaju mogą obejmować kontrolowanie telefonu, korespondencji i kontaktów społecznych, śledzenie aktywności w Internecie, ograniczanie kontaktów z rodziną i znajomymi, monitorowanie miejsca pobytu czy wykorzystywanie informacji prywatnych przeciwko osobie doznającej przemocy.

Współczesne technologie komunikacyjne stwarzają dodatkowe możliwości stosowania przemocy. Zachowania przemocowe mogą być podejmowane za pośrednictwem telefonu, komunikatorów, poczty elektronicznej czy mediów społecznościowych. Mogą obejmować m.in. uporczywe wysyłanie wiadomości, groźby, publikowanie lub rozpowszechnianie informacji i materiałów bez zgody osoby, kontrolowanie jej aktywności w sieci czy podejmowanie działań mających na celu jej ośmieszenie lub zastraszenie.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami należy uwzględniać również zachowania istotnie naruszające prywatność osoby doznającej przemocy lub wzbudzające u niej poczucie zagrożenia, poniżenia albo udręczenia, w tym działania podejmowane przy wykorzystaniu środków komunikacji elektronicznej.

Warto również zwrócić uwagę na sytuacje, w których przemoc jest związana z groźbą pozbawienia dachu nad głową lub innych podstawowych warunków bezpieczeństwa. Wykorzystywanie zależności mieszkaniowej jako narzędzia nacisku może prowadzić do pogłębiania zależności osoby doznającej przemocy i utrudniać jej podjęcie decyzji o szukaniu pomocy.

Niezależnie od rodzaju przemocy jej wspólną cechą jest naruszanie bezpieczeństwa, godności, wolności lub praw drugiej osoby. Doświadczenie przemocy może powodować zarówno natychmiastowe konsekwencje, jak i skutki ujawniające się po dłuższym czasie. Mogą one dotyczyć zdrowia fizycznego, kondycji psychicznej, relacji rodzinnych i społecznych, aktywności zawodowej oraz ogólnej zdolności do samodzielnego funkcjonowania.

Mechanizm przemocy może być wzmacniany przez przekonanie osoby stosującej przemoc o bezsilności drugiej osoby oraz o braku konsekwencji własnych zachowań. Przewaga może wynikać nie tylko z siły fizycznej, ale również z zależności ekonomicznej, emocjonalnej, mieszkaniowej, wieku, stanu zdrowia, pozycji w rodzinie czy innych okoliczności. W konsekwencji osoba doznająca przemocy może mieć trudności z samodzielnym przeciwstawieniem się sprawcy i poszukiwaniem pomocy (Mellibruda J., „Oblicza przemocy”, [w:] „Remedium” nr 12/1993).

Przemoc domowa pozostaje zatem problemem, którego konsekwencje wykraczają poza indywidualną sytuację rodziny. Dotykają one również społeczności lokalnej oraz instytucji publicznych odpowiedzialnych za zapewnienie mieszkańcom bezpieczeństwa, ochrony zdrowia i wsparcia społecznego.

Skutki przemocy generują również określone koszty społeczne i ekonomiczne. Obejmują one m.in. wydatki związane z funkcjonowaniem systemu pomocy społecznej, ochroną zdrowia, działalnością Policji i prokuratury, wymiarem sprawiedliwości, pomocą prawną, zapewnieniem schronienia i bezpieczeństwa osobom doznającym przemocy oraz działaniami podejmowanymi przez samorząd lokalny.

Z tego względu przeciwdziałanie przemocy domowej powinno być traktowane jako zadanie o charakterze interdyscyplinarnym, wymagające współpracy wielu podmiotów. Na terenie Gminy Miejskiej Hrubieszów szczególne znaczenie ma sprawne współdziałanie instytucji i służb zaangażowanych w ochronę osób doznających przemocy, podejmowanie działań wobec osób stosujących przemoc, prowadzenie działań profilaktycznych oraz zwiększanie świadomości mieszkańców w zakresie rozpoznawania przemocy i możliwości uzyskania pomocy.

Kompleksowe podejście do różnych form przemocy pozwala na wcześniejsze rozpoznawanie sytuacji zagrożenia oraz lepsze dostosowanie udzielanej pomocy do indywidualnych potrzeb osób i rodzin. W konsekwencji zwiększa to możliwość skutecznego przerwania przemocy, ograniczenia jej następstw oraz zapewnienia osobom doznającym przemocy odpowiedniej ochrony i wsparcia.

3. Przyczyny i uwarunkowania przemocy domowej

Rodzina jest podstawowym środowiskiem życia człowieka, jednak podlega stałym przemianom wynikającym ze zmian zachodzących we współczesnym społeczeństwie. Przekształceniom ulegają zarówno struktura rodzin, jak i sposób pełnienia ról przez poszczególnych jej członków, modele relacji oraz sposoby rozwiązywania sytuacji konfliktowych. Zmiany te mogą wpływać na funkcjonowanie rodziny i jej zdolność do radzenia sobie z trudnościami, jednak same w sobie nie stanowią przyczyny występowania przemocy domowej.

Zjawisko przemocy domowej ma charakter złożony i nie można wskazać jednej, uniwersalnej przyczyny jej występowania. Na pojawienie się zachowań przemocowych wpływać może jednocześnie wiele czynników związanych z funkcjonowaniem osoby, rodziny, najbliższego otoczenia oraz szerszego środowiska społecznego. Czynniki te mogą zwiększać prawdopodobieństwo wystąpienia przemocy, ale nie oznacza to, że ich obecność prowadzi automatycznie do jej stosowania.

W analizowaniu uwarunkowań przemocy domowej pomocny jest model źródeł przemocy przyjęty przez Organizację Narodów Zjednoczonych w 2002 r. Model ten zakłada występowanie czynników ryzyka na kilku wzajemnie powiązanych poziomach: indywidualnym, relacji interpersonalnych, społeczności oraz społeczeństwa. Podejście to pozwala spojrzeć na przemoc jako zjawisko wynikające z oddziaływania wielu czynników, a nie wyłącznie z cech osoby stosującej przemoc lub sytuacji konkretnej rodziny.

Na poziomie indywidualnym znaczenie mogą mieć m.in. doświadczenia przemocy wyniesione z okresu dzieciństwa, trudności w kontrolowaniu emocji, deficyty umiejętności społecznych i komunikacyjnych, utrwalone przekonania dotyczące ról rodzinnych, a także wcześniejsze doświadczenia związane z zachowaniami agresywnymi. Istotnym czynnikiem ryzyka może być również używanie substancji psychoaktywnych, w szczególności alkoholu lub narkotyków. Należy jednak wyraźnie zaznaczyć, że ich stosowanie nie jest bezpośrednią przyczyną przemocy i nie może stanowić usprawiedliwienia dla zachowań przemocowych.

Na poziomie relacji interpersonalnych ryzyko występowania przemocy może wzrastać w sytuacji długotrwałych i nierozwiązanych konfliktów, nieprawidłowej komunikacji, silnej

zależności emocjonalnej lub ekonomicznej, braku wzajemnego szacunku, a także utrwalonego modelu relacji opartego na dominacji i podporządkowaniu. Szczególnie niekorzystne mogą być sytuacje, w których jedna z osób wykorzystuje swoją przewagę fizyczną, psychiczną, ekonomiczną lub inną formę przewagi do kontrolowania pozostałych członków rodziny.

Do czynników zwiększających ryzyko wystąpienia przemocy mogą należeć również przewlekły stres oraz sytuacje kryzysowe, z którymi rodzina nie jest w stanie samodzielnie sobie poradzić. Mogą to być m.in. problemy mieszkaniowe, trudności finansowe, bezrobocie, zadłużenie, utrata źródła dochodu, problemy zdrowotne, niepełnosprawność członka rodziny, konieczność sprawowania długotrwałej opieki nad osobą zależną, kryzysy związane z rozpadem związku czy długotrwałe konflikty rodzinne.

Występowanie trudnej sytuacji materialnej lub społecznej nie oznacza jednak, że rodzina jest predysponowana do stosowania przemocy. Problemy ekonomiczne, bezrobocie, niski poziom wykształcenia, problemy zdrowotne czy trudne warunki mieszkaniowe mogą zwiększać poziom stresu i obciążeń, ale nie stanowią samoistnego wyjaśnienia zachowań przemocowych.

Istotne znaczenie mają również czynniki funkcjonujące na poziomie społeczności lokalnej. Należą do nich m.in. dostępność i jakość usług pomocowych, możliwość uzyskania specjalistycznego wsparcia, poziom integracji społecznej, dostęp do edukacji i informacji, a także gotowość mieszkańców i instytucji do reagowania na przypadki przemocy. Brak reakcji otoczenia, izolacja społeczna rodziny lub przekonanie, że przemoc jest wyłącznie „sprawą prywatną”, może utrudniać ujawnienie problemu i uzyskanie pomocy.

Na poziomie społecznym znaczenie mają natomiast normy kulturowe i obyczajowe, stereotypy dotyczące ról kobiet i mężczyzn, przyzwolenie na stosowanie agresji, utrwalone przekonania o konieczności bezwzględnego podporządkowania członków rodziny, a także społeczne przekonania ograniczające gotowość do reagowania na przemoc.

W kontekście lokalnym szczególnego znaczenia nabiera wzmocnienie czynników chroniących przed przemocą, takich jak dostęp mieszkańców Gminy Miejskiej Hrubieszów do pomocy psychologicznej, prawnej i socjalnej, możliwość korzystania z usług instytucji i specjalistów, rozwijanie kompetencji wychowawczych i komunikacyjnych, budowanie prawidłowych relacji rodzinnych oraz zwiększanie świadomości społecznej dotyczącej przemocy domowej.

Należy podkreślić, że występowanie któregośkolwiek z wymienionych czynników ryzyka nie przesądza o pojawieniu się przemocy. Przemoc jest zachowaniem, za które odpowiedzialność ponosi osoba ją stosująca. Nie można jej usprawiedliwiać trudną sytuacją życiową, problemami

finansowymi, używaniem alkoholu, problemami zdrowotnymi, stresem czy konfliktami rodzinnymi.

Właściwe rozpoznanie czynników sprzyjających występowaniu przemocy ma przede wszystkim znaczenie profilaktyczne. Pozwala wcześniej identyfikować sytuacje wymagające wsparcia, wzmacniać zasoby rodziny i środowiska lokalnego oraz kierować odpowiednią pomoc do osób i rodzin znajdujących się w sytuacji kryzysowej. Jednocześnie działania profilaktyczne powinny być prowadzone w sposób, który nie prowadzi do stygmatyzowania rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji społecznej lub ekonomicznej.

Podsumowując, przemoc domowa jest zjawiskiem wieloczynnikowym, którego występowanie może być związane z nakładaniem się czynników indywidualnych, rodzinnych, społecznych i środowiskowych. Skuteczne przeciwdziałanie przemocy wymaga zatem nie tylko reagowania na już występujące zachowania przemocowe, ale również ograniczania czynników ryzyka, wzmacniania czynników chroniących oraz zapewnienia mieszkańcom Gminy Miejskiej Hrubieszów łatwo dostępnego i odpowiednio skoordynowanego systemu wsparcia.

4. Przemoc rówieśnicza

Przemoc rówieśnicza stanowi istotny problem społeczny i wychowawczy, który może występować w różnych środowiskach życia dzieci i młodzieży. Nie ogranicza się ona wyłącznie do terenu szkoły czy innych placówek oświatowych. Zachowania przemocowe mogą pojawiać się również w przestrzeni pozaszkolnej, w grupach rówieśniczych, podczas spędzania czasu wolnego, a także w środowisku cyfrowym.

Analizując zjawisko przemocy rówieśniczej, można wskazać trzy wzajemnie powiązane obszary jej występowania. Pierwszy obejmuje środowisko zinstytucjonalizowane, przede wszystkim szkoły, przedszkola oraz placówki opiekuńczo-wychowawcze. Drugi dotyczy relacji dzieci i młodzieży poza systemem edukacji, w tym ich funkcjonowania w grupach rówieśniczych i lokalnym środowisku społecznym. Trzeci obszar związany jest z aktywnością młodych ludzi w Internecie oraz korzystaniem z mediów społecznościowych i innych narzędzi komunikacji elektronicznej.

Granice pomiędzy tymi obszarami stają się coraz mniej wyraźne. Relacje nawiązywane w szkole są często kontynuowane w przestrzeni internetowej, a konflikty powstałe w świecie rzeczywistym mogą być przenoszone do mediów społecznościowych i komunikatorów. Z kolei treści publikowane w Internecie mogą wpływać na zachowania młodych ludzi w bezpośrednich kontaktach z rówieśnikami.

Istotnym wyzwaniem jest również dostęp dzieci i młodzieży do treści zawierających przemoc, agresję lub zachowania ryzykowne. Dotyczy to m.in. niektórych materiałów publikowanych w mediach społecznościowych, filmów, transmisji internetowych, gier komputerowych czy tzw. niebezpiecznych wyzwań podejmowanych w celu zdobycia popularności lub uznania grupy. Nie oznacza to jednak, że samo korzystanie z Internetu czy gier komputerowych prowadzi do przemocy. Istotne znaczenie ma sposób korzystania z tych treści, poziom kontroli i wsparcia ze strony dorosłych oraz kompetencje dzieci i młodzieży w zakresie krytycznego odbioru informacji.

Na wzrost zainteresowania problemem przemocy występującej pomiędzy dziećmi i młodzieżą wskazuje Zbigniew Małyś: „Współcześnie można zaobserwować wzrost znaczenia i dostrzegania problemu przemocy wśród dzieci i młodzieży uczęszczającej do różnego typu szkół i placówek oświatowo-wychowawczych. Zjawisko to jest na tyle istotne i widoczne, że zostało skategoryzowane jako tzw. dręczenie/tyranizowanie szkolne bardziej rozpowszechnione w literaturze przedmiotu pod angielskojęzycznym terminem bullying” (Małyś Z., „Agresywność, agresja, przemoc, bullying i cyberprzemoc jako problemy opiekuńczo-wychowawcze XXI wieku”, [w:] „Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze”, nr 1/2018, s. 16).

Bullying może przyjmować różne formy – od przemocy fizycznej i werbalnej, przez izolowanie i ośmieszanie, po rozpowszechnianie krzywdzących informacji oraz działania podejmowane za pośrednictwem Internetu. Szczególnie trudnym zjawiskiem jest cyberprzemoc, ponieważ może być prowadzona poza szkołą, w dowolnym czasie, a jej skutki mogą być szybko rozpowszechniane wśród dużej liczby osób.

Przemoc rówieśnicza nie jest wyłącznie problemem osób bezpośrednio uczestniczących w danym zdarzeniu. W jej występowaniu i utrwalaniu znaczącą rolę może odgrywać cała grupa rówieśnicza. Iwona Chmura-Rutkowska wskazuje: „Przemoc ma nie tylko indywidualny i relacyjny, ale także grupowy społeczny i kulturowy wymiar oraz kontekst. Bardzo wiele osób nawet jeśli nie uczestniczy bezpośrednio w danej sytuacji, ma świadomość i wie, kto nad kim ma przewagę, kto nad kim się znęca. Osoby stosujące przemoc często zabiegają o publiczność, działają w grupie lub środowisku, które przemoc w jakimś sensie akceptuje, uznaje za normę i które tego typu postawy nagradza. Złe traktowanie i krzywdzenie w szkole zazwyczaj odbywa się w obecności świadków: kolegów, koleżanek, rówieśników z innych klas. Dotyczy to zarówno konfliktów rozgrywanych «twarzą w twarz», jak i toczących się w świecie wirtualnym, który dla młodych ludzi jest równie realny. Młody człowiek zazwyczaj odgrywa w różnych sytuacjach oraz w dłuższej perspektywie czasu wiele ról: osoby stosującej przemoc, osoby jej doznającej, niezaangażowanego świadka lub sprzymierzeńca którejś ze stron. Przemoc dotyczy zatem całej

społeczności szkolnej i w większości przypadków zachowanie w obliczu danej sytuacji nigdy nie jest moralnie neutralne. Bierność i milczenie oznaczają nie tylko niezdolność do obrony, ale także aprobatę zachowań przemocowych. Ważną rolę dla zachowania ludzi w kontekście przemocy odgrywa zatem nie tylko kultura danej szkoły, ale szerzej kultura społeczeństwa, w którym funkcjonują młodzi ludzie i instytucja” (Chmura-Rutkowska I., źródło wskazane w materiale źródłowym).

Powyższe ujęcie wskazuje, że skuteczne przeciwdziałanie przemocy rówieśniczej powinno obejmować nie tylko osoby bezpośrednio stosujące przemoc i osoby jej doświadczające, lecz również świadków takich zachowań. Reakcja grupy może bowiem wpływać na dalszy przebieg sytuacji. Brak sprzeciwu, obojętność czy traktowanie przemocy jako formy rozrywki mogą wzmacniać przekonanie osoby stosującej przemoc, że jej zachowanie jest akceptowane.

Szczególnego znaczenia nabiera zatem rozwijanie wśród dzieci i młodzieży umiejętności rozpoznawania zachowań przemocowych, reagowania na nie oraz poszukiwania pomocy u osób dorosłych. Dzieci powinny mieć świadomość, że zgłoszenie przemocy nie jest „donoszeniem” ani działaniem przeciwko grupie, lecz formą ochrony osoby krzywdzonej i przeciwdziałania dalszym zachowaniom przemocowym.

Ważną rolę w tym zakresie odgrywają rodzice i opiekunowie, szkoły i placówki oświatowe, specjaliści pracujący z dziećmi i młodzieżą, a także instytucje działające na rzecz bezpieczeństwa i ochrony dzieci. Wczesne rozpoznanie problemu oraz odpowiednia reakcja mogą ograniczyć jego eskalację i zapobiec długotrwałym konsekwencjom dla osób uczestniczących w sytuacji przemocy.

W przypadku Gminy Miejskiej Hrubieszów działania na rzecz ograniczania przemocy rówieśniczej powinny być prowadzone z uwzględnieniem lokalnych potrzeb dzieci i młodzieży. Istotne jest rozwijanie współpracy pomiędzy szkołami, rodzicami, Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej, Policją, placówkami ochrony zdrowia, instytucjami kultury i sportu oraz innymi podmiotami pracującymi z dziećmi i młodzieżą.

Przeciwdziałanie przemocy rówieśniczej powinno obejmować zarówno działania profilaktyczne, jak i interwencyjne. W obszarze profilaktyki szczególne znaczenie mają edukacja dotycząca relacji rówieśniczych, rozwijanie kompetencji emocjonalnych i społecznych, kształtowanie postaw opartych na szacunku i odpowiedzialności, przeciwdziałanie wykluczeniu oraz edukacja dotycząca bezpiecznego korzystania z Internetu.

Jednocześnie konieczne jest zapewnienie dzieciom i młodzieży łatwo dostępnych oraz bezpiecznych form zgłaszania przypadków przemocy. Osoba doświadczająca przemocy powinna

otrzymać odpowiednie wsparcie, a sytuacja powinna zostać rozpoznana z uwzględnieniem jej bezpieczeństwa i potrzeb. Działania wobec osoby stosującej przemoc powinny natomiast zmierzać do zatrzymania zachowań przemocowych, wyciągnięcia adekwatnych konsekwencji oraz – w uzasadnionych przypadkach – objęcia jej odpowiednimi oddziaływaniami wychowawczymi, psychologicznymi lub specjalistycznymi.

Przemoc rówieśnicza, w tym cyberprzemoc, wymaga więc traktowania jako problem dotyczący całego środowiska dziecka. Skuteczność działań zależy w dużej mierze od współpracy dorosłych, szybkiego reagowania na pojawiające się sygnały oraz tworzenia takiego środowiska edukacyjnego i społecznego, w którym przemoc nie jest akceptowanym sposobem rozwiązywania konfliktów ani budowania pozycji w grupie.

II. SKALA ZJAWISKA PRZEMOCY

1. Ogólnopolska skala i charakterystyka zjawiska przemocy domowej – analiza danych krajowych

Określenie rzeczywistej skali przemocy domowej w Polsce jest zadaniem złożonym. Wynika to przede wszystkim z faktu, że informacje dotyczące tego zjawiska gromadzone są przez wiele instytucji i służb, które realizują odmienne zadania, stosują różne metody rejestrowania zdarzeń oraz posługują się odmiennymi kategoriami statystycznymi. Dane dotyczące przemocy mogą zatem odnosić się zarówno do zgłoszonych przypadków, podejrzeń jej występowania, jak i sytuacji, w których przemoc została potwierdzona.

Na możliwość dokonania jednoznacznej oceny wpływa również sposób klasyfikowania informacji przez poszczególne podmioty. Różnice mogą dotyczyć m.in. rozróżnienia pomiędzy podejrzeniem występowania przemocy a jej potwierdzeniem, osobami podejrzewanymi o stosowanie przemocy a osobami prawomocnie skazanymi, a także rodzajem podejmowanych interwencji i formą zgłoszenia. Oznacza to, że poszczególnych danych statystycznych nie zawsze można bezpośrednio ze sobą porównywać, a ich interpretacja wymaga uwzględnienia sposobu ich pozyskania i zakresu.

Przemoc domowa pozostaje problemem społecznym, którego rzeczywisty rozmiar może być większy niż wynika to z oficjalnych statystyk. Jedną z przyczyn jest tzw. „ciemna liczba” przypadków przemocy, czyli sytuacji, które nie są zgłaszane właściwym służbom i instytucjom. Osoby doznające przemocy mogą nie informować o swojej sytuacji z powodu strachu przed osobą stosującą przemoc, poczucia wstydu, zależności ekonomicznej lub emocjonalnej, obawy przed rozpadem rodziny, braku wiary w możliwość uzyskania skutecznej pomocy czy przekonania, że przemoc jest prywatną sprawą rodziny.

Pomimo prowadzonych działań edukacyjnych, kampanii społecznych oraz działań zwiększających świadomość mieszkańców, przemoc domowa nadal może pozostawać zjawiskiem ukrywanym. W wielu przypadkach osoby doznające przemocy przez długi czas nie ujawniają swoich doświadczeń, a otoczenie rodzinne lub sąsiedzkie nie zawsze reaguje na pojawiające się sygnały. Może to prowadzić do utrwalania się sytuacji przemocowej i opóźniać moment uzyskania profesjonalnej pomocy.

Szczególnie wymagająca jest identyfikacja przemocy doświadczanej przez dzieci. Dziecko często nie ma możliwości samodzielnego rozpoznania, że zachowania występujące w jego domu są przemocą, a tym bardziej nie zawsze posiada wiedzę i kompetencje pozwalające na zgłoszenie problemu odpowiednim służbom. Obawa przed konsekwencjami, lojalność wobec rodziców,

zależność od osób dorosłych czy przekonanie, że sytuacja rodzinna jest czymś, czego nie należy ujawniać, mogą dodatkowo utrudniać ujawnienie przemocy.

Ryzyko pozostania przemocy wobec dziecka niezauważoną może być większe w przypadku dzieci, które mają ograniczony kontakt z instytucjami i osobami spoza rodziny. W takich sytuacjach możliwość dostrzeżenia niepokojących sygnałów przez nauczycieli, pedagogów, pracowników ochrony zdrowia czy inne osoby mające kontakt z dzieckiem może być mniejsza. Z tego względu szczególnego znaczenia nabiera współpraca instytucji oraz rozwijanie kompetencji osób pracujących z dziećmi w zakresie rozpoznawania symptomów przemocy i podejmowania właściwej interwencji.

Przy analizowaniu skali przemocy domowej należy zatem brać pod uwagę zarówno dane pochodzące z oficjalnych statystyk, jak i ograniczenia związane z ich pozyskiwaniem i interpretacją. Dane statystyczne nie odzwierciedlają wszystkich przypadków przemocy, ale stanowią istotne źródło informacji umożliwiające obserwowanie zmian w zakresie liczby zgłoszeń, podejmowanych interwencji oraz działań realizowanych przez poszczególne służby i instytucje.

Jednym z podstawowych źródeł danych dotyczących przemocy domowej w Polsce są informacje gromadzone przez Komendę Główną Policji. Dane policyjne pozwalają na przedstawienie skali ujawnionych przypadków przemocy, podejmowanych interwencji oraz działań realizowanych wobec osób doznających przemocy i osób stosujących przemoc. Stanowią one jednocześnie ważny punkt odniesienia dla dalszej analizy sytuacji zarówno na poziomie krajowym, jak i lokalnym.

Dane ogólnopolskie należy traktować jako istotne tło dla diagnozy sytuacji w Gminie Miejskiej Hrubieszów. Ich zestawienie z informacjami pochodzącymi z lokalnych instytucji i służb pozwala na określenie specyfiki zjawiska na poziomie gminy oraz identyfikację obszarów wymagających szczególnej uwagi i dalszych działań. Dane przedstawione poniżej pochodzą z opracowań statystycznych Komendy Głównej Policji dotyczących realizacji procedury „Niebieskie Karty” i zostały opublikowane w serwisie Statystyka Policji w zestawieniu „Przemoc domowa – dane od 2023 roku”. Dane za 2025 r. opracowano na podstawie Formularza III/8 „Sprawozdanie z podjętych przez Policję działań wobec przemocy domowej dotyczące procedury «Niebieskie Karty»” oraz danych Krajowego Systemu Informacyjnego Policji, według stanu na 6 stycznia 2026 r.

Przedstawione dane wskazują, że przemoc domowa nadal stanowi istotny problem społeczny, wymagający skoordynowanych i wieloaspektowych działań. Informacje dotyczące liczby wszczętych i prowadzonych procedur „Niebieskie Karty”, osób doznających przemocy,

osób stosujących przemoc oraz działań podejmowanych przez Policję pozwalają zobrazować skalę zjawiska ujawnionego i zarejestrowanego przez służby na terenie Polski.

Niebieskie Karty to procedura interwencyjna i narzędzie pomocowe przeznaczone dla osób doświadczających przemocy domowej, mające na celu zapewnienie bezpieczeństwa i udzielenie wsparcia. W jej ramach różne instytucje (jak policja, ośrodki pomocy społecznej, szkoły, szpitale) współpracują, aby zatrzymać przemoc (fizyczną, psychiczną, seksualną, ekonomiczną) i opracować plan pomocy dla osoby pokrzywdzonej.

W 2025 r. wypełnionych zostało **59 519 formularzy „Niebieska Karta – A”**. Spośród nich 51 606 formularzy wszczyślał procedurę, natomiast 7 913 formularzy dotyczyło kolejnych przypadków przemocy domowej w trakcie już prowadzonej procedury.

W analizowanym okresie odnotowano **91 330 osób doznających przemocy domowej**. W tej grupie znalazło się **50 767 kobiet, 11 353 mężczyzn oraz 29 210 osób małoletnich**. Kobiety stanowiły zatem największą grupę osób doznających przemocy, natomiast bardzo niepokojącym elementem statystyk jest wysoka liczba dzieci i młodzieży, których sytuacja została odnotowana w związku z przemocą domową.

Dane wskazują jednocześnie na znaczną dysproporcję pomiędzy płciami wśród osób stosujących przemoc. W 2025 r. Policja odnotowała **60 889 osób stosujących przemoc domową**, w tym 52 424 mężczyzn oraz 8 465 kobiet. Mężczyźni stanowili zatem zdecydowaną większość osób stosujących przemoc domową ujawnionych w ramach analizowanych danych.

Istotnym elementem diagnozy jest również liczba osób stosujących przemoc, wobec których podjęto działania polegające na zatrzymaniu. **W 2025 r. zatrzymano 19 722 osoby stosujące przemoc domową**, w tym 18 573 mężczyzn i 1 149 kobiet. Oznacza to, że działania Policji w znacznej liczbie przypadków obejmowały bezpośrednią interwencję wobec osoby stosującej przemoc.

Analiza danych policyjnych pokazuje również **współwystępowanie przemocy domowej z używaniem alkoholu**. W 2025 r. odnotowano 24 988 osób stosujących przemoc domową będących pod wpływem alkoholu, w tym 22 839 mężczyzn i 2 149 kobiet.

Ponadto 870 osób stosujących przemoc znajdowało się pod wpływem środka działającego podobnie do alkoholu. W tej grupie było 768 mężczyzn oraz 102 kobiety.

W 271 przypadkach odnotowano jednoczesne pozostawanie osoby stosującej przemoc pod wpływem alkoholu oraz środka działającego podobnie do alkoholu. Dotyczyło to 251 mężczyzn i 20 kobiet.

Dane te wskazują, że alkohol i inne substancje psychoaktywne mogą współwystępować z sytuacjami przemocy domowej. Nie należy jednak utożsamiać używania alkoholu z przyczyną przemocy ani traktować jego obecności jako usprawiedliwienia dla zachowań przemocowych. Problem uzależnień może natomiast zwiększać ryzyko wystąpienia sytuacji kryzysowych i wymaga uwzględnienia w działaniach pomocowych i profilaktycznych.

Szczególnie istotnym elementem przedstawionych danych jest liczba **29 210 małoletnich osób doznających przemocy domowej**. Oznacza to, że dzieci stanowią znaczącą część wszystkich osób ujawnionych w statystykach Policji.

Skala tego zjawiska wskazuje na konieczność traktowania ochrony dzieci jako jednego z priorytetowych obszarów przeciwdziałania przemocy domowej. Dziecko może być bezpośrednią osobą doznającą przemocy, ale również może pozostawać w środowisku, w którym doświadcza przemocy pomiędzy innymi członkami rodziny. Sytuacja taka może mieć istotny wpływ na jego poczucie bezpieczeństwa, rozwój emocjonalny, funkcjonowanie społeczne oraz relacje z innymi osobami.

W 2025 r. w związku z przemocą domową **563 dzieci zostało umieszczonych w rodzinnej lub instytucjonalnej pieczy zastępczej**. Dane te pokazują, że w części przypadków zagrożenie bezpieczeństwa dziecka było na tyle poważne, że konieczne było zapewnienie mu ochrony poza dotychczasowym środowiskiem rodzinnym.

Ważnym wskaźnikiem obrazującym skalę działań podejmowanych wobec osób stosujących przemoc jest liczba zastosowanych przez Policję nakazów i zakazów. W 2025 r. wydano łącznie **66 300 nakazów i zakazów**, służących ochronie osób doznających przemocy domowej.

W ramach tej liczby:

- **15 982** stanowiły nakazy natychmiastowego opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia oraz zakazy zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia;
- **24 603** stanowiły zakazy zbliżania się do osoby doznającej przemocy domowej na określonej odległość;
- **22 147** stanowiły zakazy kontaktowania się z osobą doznającą przemocy domowej;
- **3 568** stanowiły zakazy wstępu i przebywania na terenie szkoły, placówki oświatowej, opiekuńczej lub artystycznej, obiektu sportowego lub miejsca pracy.

Liczba zastosowanych środków ochronnych pokazuje, że przeciwdziałanie przemocy domowej obejmuje nie tylko dokumentowanie przypadków przemocy i prowadzenie procedury „Niebieskie Karty”, lecz także podejmowanie konkretnych działań mających na celu szybkie zwiększenie bezpieczeństwa osób doznających przemocy.

Przedstawione dane ogólnopolskie pokazują, że przemoc domowa pozostaje zjawiskiem o znaczącej skali. Szczególnie istotne są trzy obserwacje. Po pierwsze, liczba 91 330 osób doznających przemocy domowej wskazuje na dużą skalę ujawnionych przypadków, przy czym należy pamiętać, że statystyki instytucjonalne nie obejmują wszystkich sytuacji przemocy. Część przypadków pozostaje nieujawniona, co oznacza, że rzeczywista skala zjawiska może być większa.

Po drugie, dane wskazują na wyraźną przewagę mężczyzn wśród osób stosujących przemoc – 52 424 mężczyzn wobec 8 465 kobiet. Jednocześnie kobiety stanowiły zdecydowaną większość dorosłych osób doznających przemocy – 50 767 kobiet wobec 11 353 mężczyzn.

Po trzecie, szczególnej uwagi wymagają dzieci. Liczba 29 210 małoletnich osób doznających przemocy oraz 563 dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej pokazuje, że skuteczne przeciwdziałanie przemocy domowej musi obejmować rozwiązania ukierunkowane na wczesne rozpoznawanie zagrożeń dotyczących dzieci, ich ochronę oraz zapewnienie im specjalistycznej pomocy.

Dane dotyczące 24 988 osób stosujących przemoc będących pod wpływem alkoholu wskazują również na potrzebę ścisłej współpracy systemu przeciwdziałania przemocy domowej z podmiotami zajmującymi się problematyką uzależnień. Jednocześnie działania wobec osoby stosującej przemoc powinny koncentrować się na zatrzymaniu zachowań przemocowych, a nie na przypisywaniu odpowiedzialności za przemoc wyłącznie używaniu alkoholu. Wysoka liczba zastosowanych przez Policję środków ochronnych – 66 300 nakazów i zakazów – potwierdza znaczenie szybkiej reakcji służb w sytuacjach zagrożenia bezpieczeństwa osób doznających przemocy. Działania te powinny być uzupełniane przez pomoc psychologiczną, prawną, socjalną i terapeutyczną oraz skoordynowaną pracę instytucji tworzących lokalny system przeciwdziałania przemocy domowej.

2. Skala zjawiska przemocy domowej w Gminie Miejskiej Hrubieszów

Analizę lokalnej skali zjawiska przemocy domowej przeprowadzono na podstawie Sprawozdania z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej za rok 2024 oraz za rok 2025. Dane obejmują w szczególności informacje dotyczące realizacji procedury „Niebieskie Karty”, liczby wszczętych i kontynuowanych procedur, osób i rodzin objętych działaniami, osób

doznających przemocy oraz osób stosujących przemoc. Uwzględniono również dane dotyczące form udzielanego wsparcia oraz zakończenia prowadzonych procedur.

W 2024 r. wszczęto 45 procedur „Niebieskie Karty”, z czego 39 formularzy „Niebieska Karta-A” zostało założonych przez funkcjonariuszy Komendy Powiatowej Policji w Hrubieszowie, 1 formularz „Niebieska Karta-A” został wszczęty przez placówkę oświatową, 3 karty zostały założone przez pracowników socjalnych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Hrubieszowie oraz 2 formularze „Niebieska Karta-A” zostały założone przez pracowników Gminnych Ośrodków Pomocy Społecznej i przekazane do Zespołu Interdyscyplinarnego w Gminie Miejskiej Hrubieszów. Członkowie grup diagnostyczno-pomocowych Zespołu Interdyscyplinarnego sporządzili 31 formularzy „Niebieska Karta-C” i 26 formularzy „Niebieska Karta-D”. W celu realizacji procedury „Niebieskie Karty” w roku 2024 funkcjonowało łącznie 58 grup diagnostyczno-pomocowych Zespołu Interdyscyplinarnego, które odbyły 165 spotkań. Ogółem pomocą grup diagnostyczno-pomocowych objęto 58 rodzin, w tym: 53 ze względu na problem przemocy psychicznej, 38 rodzin ze względu na problem przemocy fizycznej, 1 ze względu na problem przemocy seksualnej. W 2024 r. 87 osób doświadczających przemocy domowej było objętych wsparciem w ramach procedury „Niebieskie Karty” w tym: 45 kobiet, 7 mężczyzn i 35 dzieci. 60 osób objęto procedurą „Niebieskie Karty” wskazanych jako osoby, wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc domową. W 2024 r. zakończono 26 procedur „Niebieskie Karty” z uwagi na ustanie przemocy i uzasadnionego przypuszczenia o zaprzestaniu dalszego stosowania przemocy domowej oraz 3 procedury „Niebieskie Karty” z uwagi na brak zasadności podejmowania działań.

W 2025 r. wszczęto 55 procedur „Niebieskie Karty”, z czego 46 formularzy „Niebieska Karta-A” zostało założonych przez funkcjonariuszy Komendy Powiatowej Policji w Hrubieszowie, 1 formularz „Niebieska Karta-A” został wszczęty przez lekarza szpitala, 6 procedur zostało wszczętych przez pracowników socjalnych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Hrubieszowie oraz 2 formularze „Niebieska Karta-A” zostały założone przez pracowników Gminnych Ośrodków Pomocy Społecznej i przekazane do Zespołu Interdyscyplinarnego w Gminie Miejskiej Hrubieszów. Członkowie grup diagnostyczno-pomocowych Zespołu Interdyscyplinarnego sporządzili 34 formularze „Niebieska Karta-C” i 18 formularzy „Niebieska Karta - D”. W celu realizacji procedury „Niebieskie Karty” w roku 2025 funkcjonowało łącznie 59 grup diagnostyczno-pomocowych Zespołu Interdyscyplinarnego, które odbyły 179 spotkań. Ogółem pomocą grup diagnostyczno-pomocowych objęto 68 rodzin, w tym: 63 ze względu na problem przemocy psychicznej, 43 rodziny ze względu na problem przemocy fizycznej, 1 ze względu na problem przemocy seksualnej, 9 rodzin ze względu na

przemoc ekonomiczną i 12 rodzin z uwagi na inne formy przemocy domowej. Nadmienić należy, że często w jednej rodzinie dochodzi do więcej niż jednej formy przemocy domowej. W 2025 r. 116 osób doświadczających przemocy domowej było objętych wsparciem w ramach procedury „Niebieskie Karty” w tym; 57 kobiet, 12 mężczyzn i 47 dzieci. 75 osób objęto procedurą „Niebieskie Karty” wskazanych jako osoby, wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc domową. W 2025 r. zakończono 52 procedury „Niebieskie Karty” z uwagi na ustanie przemocy i uzasadnionego przypuszczenia o zaprzestaniu dalszego stosowania przemocy domowej oraz 6 procedur „Niebieskie Karty” z uwagi na brak zasadności podejmowania działań.

Należy podkreślić, że przedstawione dane dotyczą przypadków ujawnionych i zarejestrowanych w ramach działań właściwych służb i instytucji. Nie odzwierciedlają one pełnej skali przemocy domowej, w tym przypadków, które nie zostały zgłoszone.

Analiza danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Hrubieszowie za lata 2024–2025 wskazuje na wzrost liczby ujawnionych przypadków przemocy domowej. Liczba wszczętych procedur „Niebieskie Karty” zwiększyła się z 45 w 2024 r. do 55 w 2025 r., natomiast liczba rodzin objętych pomocą grup diagnostyczno-pomocowych wzrosła z 58 do 68. Zwiększyła się również liczba osób doświadczających przemocy objętych wsparciem – z 87 do 116 – oraz liczba osób podejrzewanych o stosowanie przemocy – z 60 do 75.

W 2025 r. odnotowano także wzrost aktywności grup diagnostyczno-pomocowych, które odbyły 179 spotkań, wobec 165 w roku poprzednim. Najczęściej występującymi formami przemocy pozostawały przemoc psychiczna i fizyczna, przy czym w 2025 r. odnotowano również przypadki przemocy ekonomicznej i innych form przemocy domowej.

Przedstawione dane wskazują na rosnącą liczbę ujawnianych przypadków przemocy oraz zwiększone zapotrzebowanie na działania pomocowe i interwencyjne. Należy jednak zaznaczyć, że statystyki obejmują wyłącznie przypadki zgłoszone i zarejestrowane przez służby i instytucje, a zatem nie odzwierciedlają pełnej skali zjawiska przemocy domowej na terenie Hrubieszowa.

3. Funkcjonowanie Zespołu Interdyscyplinarnego i grup realizujących procedurę „Niebieskie Karty”

Istotnym elementem lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy domowej w Gminie Miejskiej Hrubieszów jest działalność Zespołu Interdyscyplinarnego oraz grup diagnostyczno-pomocowych powoływanych do pracy z osobami i rodzinami objętymi procedurą „Niebieskie Karty”. Podmioty te działają w celu zapewnienia kompleksowej pomocy osobom doznającym przemocy, podejmowania działań wobec osób stosujących przemoc oraz zwiększania skuteczności lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy domowej.

Zespół Interdyscyplinarny pełni przede wszystkim funkcję koordynującą, integrującą i planistyczną. Do jego zadań należy m.in. diagnozowanie problemu przemocy domowej na terenie gminy, inicjowanie i koordynowanie działań instytucji i podmiotów zaangażowanych w przeciwdziałanie przemocy, upowszechnianie informacji o możliwościach uzyskania pomocy oraz podejmowanie działań na rzecz rozwoju lokalnego systemu wsparcia. Zespół analizuje również potrzeby szkoleniowe, doskonalenie współpracy międzyinstytucjonalnej oraz kierunki działań profilaktycznych i edukacyjnych.

Grupy diagnostyczno-pomocowe są powoływane do pracy z konkretnymi osobami i rodzinami, w których występuje podejrzenie przemocy domowej. Ich zadaniem jest dokonanie oceny sytuacji rodziny, opracowanie i realizacja indywidualnego planu pomocy osobie doznającej przemocy, podejmowanie działań wobec osoby stosującej przemoc oraz monitorowanie sytuacji osób i rodzin objętych procedurą „Niebieskie Karty”. Grupy współpracują z właściwymi służbami i instytucjami, dostosowując podejmowane działania do indywidualnych potrzeb osób doznających przemocy, w tym dzieci.

Analiza danych dotyczących funkcjonowania grup diagnostyczno-pomocowych w Gminie Miejskiej Hrubieszów wskazuje na utrzymującą się aktywność lokalnego systemu reagowania na przemoc domową. W 2024 r. funkcjonowało 58 grup, które odbyły 165 spotkań i objęły pomocą 58 rodzin. W 2025 r. liczba grup wzrosła do 59, a liczba odbytych spotkań do 179. Pomocą objęto wówczas 68 rodzin. Oznacza to wzrost liczby rodzin objętych wsparciem o około 17,2% oraz liczby spotkań grup o około 8,5% w porównaniu z 2024 r.

W obu analizowanych latach dominującymi formami przemocy identyfikowanymi w rodzinach były przemoc psychiczna i fizyczna. W 2025 r. odnotowano ponadto przypadki przemocy ekonomicznej oraz innych form przemocy domowej, co wskazuje na potrzebę uwzględniania różnorodnych przejawów tego zjawiska w procesie diagnozy i planowania pomocy.

Przedstawione dane wskazują na potrzebę dalszego wzmacniania współpracy międzyinstytucjonalnej, rozwijania kompetencji członków grup diagnostyczno-pomocowych oraz zapewniania odpowiednich warunków do prowadzenia indywidualnej pracy z rodzinami. Jednocześnie należy podkreślić, że statystyki dotyczące działalności Zespołu Interdyscyplinarnego i grup diagnostyczno-pomocowych odnoszą się do przypadków ujawnionych i objętych działaniami służb i instytucji, nie odzwierciedlając pełnej skali przemocy domowej na terenie Gminy Miejskiej Hrubieszów.

4. Diagnoza problemu przemocy domowej w Gminie Miejskiej Hrubieszów

Jednym z kluczowych elementów opracowania Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej oraz Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej w Gminie Miejskiej Hrubieszów jest rozpoznanie lokalnej sytuacji społecznej w obszarze przemocy domowej. Diagnoza pozwala na określenie nie tylko skali i charakteru zjawiska, ale również poziomu świadomości mieszkańców, ich postaw wobec przemocy, gotowości do reagowania na sytuacje przemocowe oraz wiedzy na temat możliwości uzyskania pomocy.

W ramach prac diagnostycznych przeprowadzono badanie ankietowe wśród mieszkańców Gminy Miejskiej Hrubieszów. Badanie miało na celu poznanie opinii i doświadczeń mieszkańców związanych z problematyką przemocy domowej oraz uzyskanie informacji istotnych z punktu widzenia planowania lokalnych działań profilaktycznych, interwencyjnych i pomocowych.

Zakres badania obejmował w szczególności ocenę występowania przemocy domowej na terenie Gminy Miejskiej Hrubieszów, poziom rozpoznawania przez mieszkańców różnych jej form i przejawów, postawy wobec zachowań przemocowych oraz gotowość do reagowania w sytuacji ich wystąpienia. Analizie poddano również znajomość lokalnych instytucji i podmiotów udzielających pomocy, ocenę dostępności oferowanego wsparcia oraz oczekiwania mieszkańców dotyczące kierunków działań podejmowanych na rzecz przeciwdziałania przemocy domowej.

Badanie ankietowe stanowi uzupełnienie analizy danych pochodzących z instytucji i służb zaangażowanych w przeciwdziałanie przemocy domowej. Dane statystyczne pozwalają przede wszystkim określić skalę przypadków przemocy ujawnionych i objętych działaniami instytucjonalnymi, natomiast badanie opinii mieszkańców umożliwia poznanie społecznego postrzegania tego problemu. Zestawienie obu perspektyw pozwala na pełniejsze rozpoznanie lokalnych uwarunkowań oraz potrzeb w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej.

Badanie miało charakter **dobrowolny i anonimowy**. Ankieta nie wymagała podawania danych pozwalających na identyfikację osób uczestniczących w badaniu. Wyniki zostały opracowane w formie zbiorczej, bez możliwości identyfikacji poszczególnych respondentów, i wykorzystane na potrzeby przygotowania Programu.

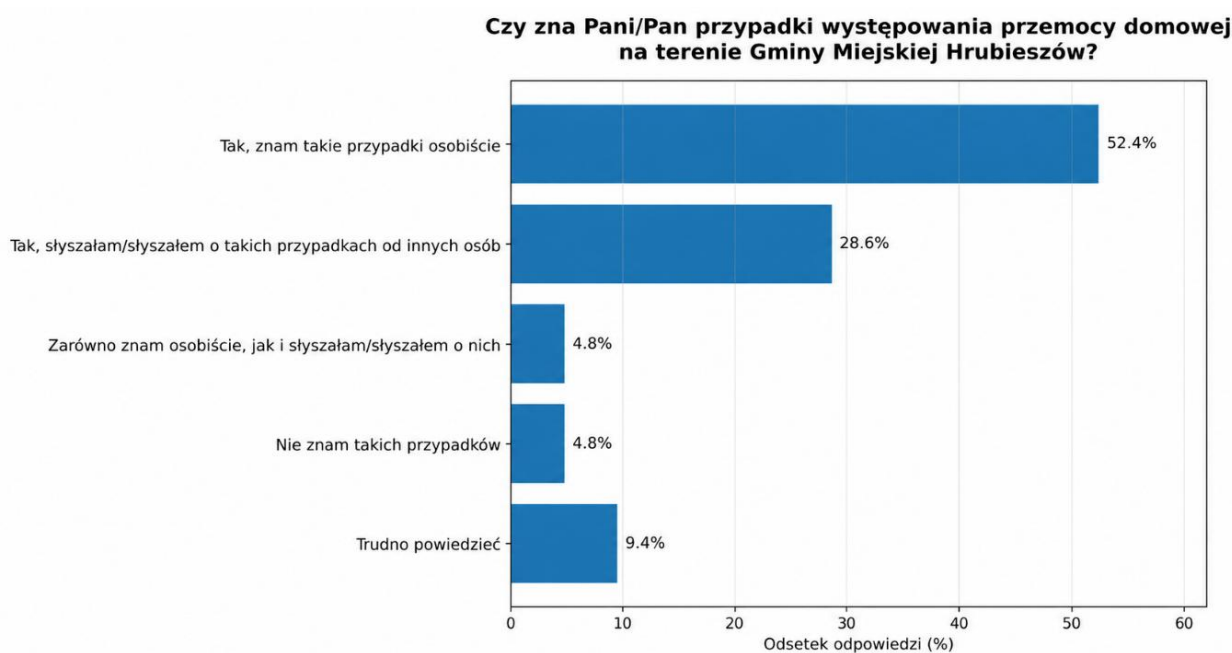
Poniżej przedstawiono wyniki badania ankietowego przeprowadzonego wśród mieszkańców Gminy Miejskiej Hrubieszów. Zaprezentowane dane pozwalają określić, w jaki sposób mieszkańcy postrzegają problem przemocy domowej, jakie zachowania uznają za przemocowe, jak oceniają dostępność pomocy oraz w jakim stopniu deklarują gotowość do reagowania na sytuacje przemocy.

1) Znajomość przypadków przemocy domowej

Wyniki badania wskazują, że **przemoc domowa jest zjawiskiem dostrzeganym przez znaczną część mieszkańców uczestniczących w badaniu**. 52,4% respondentów zadeklarowało, że zna takie przypadki osobiście, natomiast 28,6% słyszało o nich od innych osób. Kolejne 4,8% wskazało zarówno osobistą znajomość takich przypadków, jak i informacje uzyskane od innych osób.

Łącznie **85,8% respondentów** zadeklarowało osobistą znajomość przypadków przemocy domowej lub wiedzę o nich uzyskaną od innych osób. 4,8% badanych wskazało, że nie zna takich przypadków, a 9,4% wybrało odpowiedź „trudno powiedzieć”.

Wyniki potwierdzają, że problem przemocy domowej jest obecny w świadomości lokalnej społeczności i jest przez mieszkańców dostrzegany. Jednocześnie należy mieć na uwadze, że badanie miało charakter ankietowy i nie może być traktowane jako pomiar rzeczywistej liczby przypadków przemocy w Gminie Miejskiej Hrubieszów.

Źródło: badanie ankietowe mieszkańców Gminy Miejskiej Hrubieszów.

Wykres 1.

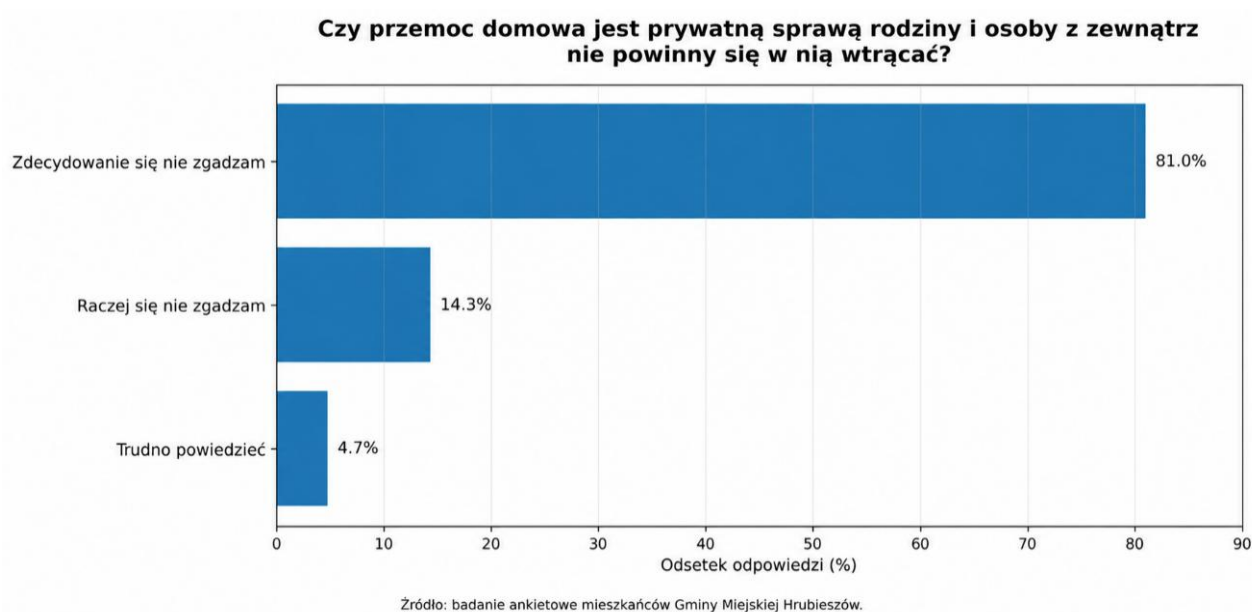
Wyniki badania wskazują na **wysoki poziom rozpoznawania przez mieszkańców różnych zachowań przemocowych**. Najczęściej jako przejawy przemocy wskazywano obrażanie, wyzywanie, poniżanie lub ośmieszanie oraz grożenie, zastraszanie i szantażowanie – po **95,2% wskazań**.

Wysoki poziom rozpoznawalności uzyskały również: **izolowanie od otoczenia oraz przemoc fizyczna – po 85,7%**, a także kontrolowanie kontaktów z bliskimi i kontrolowanie pieniędzy lub wydatków – po **76,2%**.

Relatywnie rzadziej wskazywano **zaniedbywanie podstawowych potrzeb osoby zależnej – 57,1%**, uniemożliwianie pracy lub nauki oraz niszczenie mienia – po **61,9%**. Wyniki te mogą wskazywać, że część mniej oczywistych form przemocy wymaga dalszych działań edukacyjnych i informacyjnych. Mieszkańcy uczestniczący w badaniu w zdecydowanej większości potrafią rozpoznać podstawowe formy przemocy domowej. Jednocześnie zasadne jest dalsze zwiększanie świadomości dotyczącej **przemocy ekonomicznej, zaniedbywania, kontroli, izolowania oraz innych form przemocy niewidocznych na pierwszy rzut oka**.

Wyniki badania wskazują na **bardzo niski poziom akceptacji dla traktowania przemocy domowej jako wyłącznie prywatnej sprawy rodziny**. Aż **81,0% respondentów zdecydowanie nie zgadza się** ze stwierdzeniem, że osoby z zewnątrz nie powinny ingerować w sytuacje przemocy domowej. Kolejne **14,3% raczej nie zgadza się** z takim stanowiskiem.

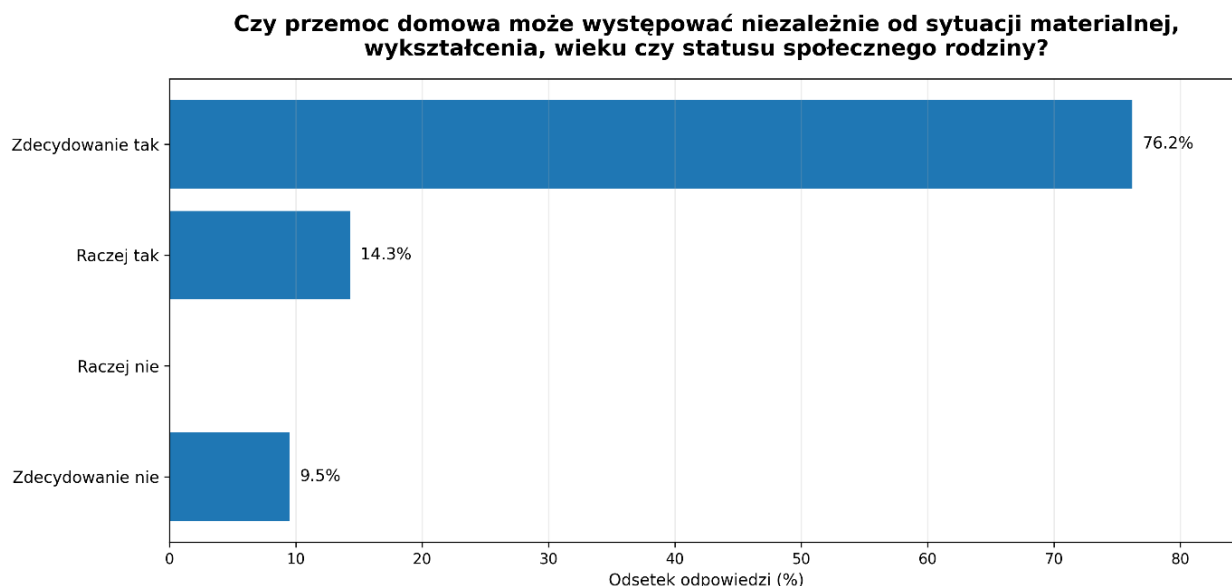
Łącznie **95,3% respondentów odrzuca przekonanie**, że przemoc domowa jest prywatną sprawą rodziny. Jedynie **4,7% badanych** wskazało odpowiedź „trudno powiedzieć”.

Wykres 2.

Wyniki wskazują na **wysoką społeczną świadomość, że przemoc domowa nie powinna być pozostawiana wyłącznie w sferze prywatnej**. Jest to korzystna przesłanka dla prowadzenia działań profilaktycznych oraz wzmacniania gotowości mieszkańców do reagowania i informowania właściwych służb lub instytucji o podejrzeniu występowania przemocy.

Mieszkańcy mają wysoką świadomość, że przemoc domowa może występować niezależnie od sytuacji materialnej, poziomu wykształcenia, wieku czy statusu społecznego rodziny. 76,2% respondentów zdecydowanie zgodziło się z tym stwierdzeniem, a kolejne 14,3% raczej się zgodziło.

Źródło: badanie ankietowe mieszkańców Gminy Miejskiej Hrubieszów.

Wykres 3.

Łącznie **90,5% respondentów** uznało, że występowanie przemocy domowej nie jest uzależnione od sytuacji materialnej czy społecznej rodziny. Jednocześnie **9,5%** badanych zdecydowanie nie zgodziło się z tym stwierdzeniem.

2) CZYNNIKI RYZYKA I GRUPY SZCZEGÓLNEGO RYZYKA

W badaniu mieszkańcy wskazywali, że występowaniu przemocy domowej może sprzyjać wiele współwystępujących czynników, a zjawisko nie powinno być wyjaśniane jedną przyczyną. Wśród najczęściej wskazywanych czynników znalazły się przede wszystkim nadużywanie alkoholu i innych substancji psychoaktywnych, trudności w radzeniu sobie z emocjami, konflikty i nieporozumienia w rodzinie, brak umiejętności konstruktywnego rozwiązywania konfliktów oraz potrzeba kontroli i dominacji nad członkami rodziny.

Istotne znaczenie przypisywano również problemom emocjonalnym lub psychicznym, doświadczeniu przemocy w dzieciństwie, silnemu stresowi lub sytuacjom kryzysowym, problemom ekonomicznym i zadłużeniu, bezrobociu lub niestabilności zawodowej oraz izolacji społecznej i brakowi wsparcia. Mieszkańcy dostrzegali także znaczenie utrwalonych stereotypów dotyczących ról kobiet i mężczyzn.

Wniosek diagnostyczny: odpowiedzi wskazują na społeczne postrzeganie przemocy domowej jako zjawiska wieloczynnikowego, którego występowaniu mogą sprzyjać zarówno

czynniki indywidualne i rodzinne, jak i problemy ekonomiczne, uzależnienia, sytuacje kryzysowe czy izolacja społeczna. Wyniki przemawiają za prowadzeniem działań profilaktycznych obejmujących jednocześnie profilaktykę uzależnień, rozwijanie kompetencji emocjonalnych i komunikacyjnych, edukację dotyczącą zdrowych relacji, wzmacnianie rodzin w sytuacjach kryzysowych oraz ograniczanie społecznej izolacji. Ankieta wyraźnie zaznaczała przy tym, że wskazanie czynnika sprzyjającego przemocy nie oznacza jego usprawiedliwienia ani zwolnienia osoby stosującej przemoc z odpowiedzialności.

Tabela 1.

Czynnik	Odsetek wskazań
Nadużywanie alkoholu	95,2%
Używanie narkotyków lub innych substancji psychoaktywnych	81,0%
Konflikty i nieporozumienia w rodzinie	71,4%
Uzależnienia behawioralne	61,9%
Trudności w radzeniu sobie z emocjami	61,9%
Problemy emocjonalne lub psychiczne	61,9%
Bezrobocie lub niestabilność zawodowa	52,4%
Doświadczenie przemocy w dzieciństwie lub rodzinie pochodzenia	47,6%
Problemy ekonomiczne i zadłużenie	47,6%
Brak umiejętności konstruktywnego rozwiązywania konfliktów	42,9%
Potrzeba kontroli i dominacji nad członkami rodziny	38,1%
Silny stres lub sytuacja kryzysowa	38,1%
Problemy zdrowotne lub niepełnosprawność członka rodziny	38,1%
Izolacja społeczna i brak wsparcia	38,1%
Utrwalone przekonania i stereotypy dotyczące ról kobiet i mężczyzn	33,3%

Wyniki badania wskazują, że mieszkańcy nie ograniczają zagrożenia przemocą domową do jednej określonej grupy społecznej. Najczęściej wskazywano, że wszystkie osoby mogą być narażone na przemoc domową – 61,9% wskazań.

Jednocześnie jako grupy wymagające szczególnej uwagi wskazano dzieci oraz osoby z niepełnosprawnościami – po 52,4%, a także osoby starsze – 47,6%. W dalszej kolejności wskazywano osoby zależne od opiekunów (33,3%), osoby pozostające w zależności ekonomicznej (28,6%) oraz osoby izolowane społecznie i osoby doświadczające uzależnienia w rodzinie (po 23,8%).

Wniosek diagnostyczny: wyniki wskazują na potrzebę prowadzenia działań ochronnych i profilaktycznych skierowanych do całej społeczności, przy jednoczesnym uwzględnieniu szczególnych potrzeb dzieci, osób z niepełnosprawnościami, osób starszych oraz osób pozostających w różnych formach zależności. Odpowiedzi potwierdzają potrzebę podejścia

uwzględniającego zróżnicowaną sytuację osób doznających przemocy. Pytanie pozwalało na wskazanie więcej niż jednej odpowiedzi.

Tabela 2. Postrzeganie grup szczególnie narażonych na przemoc domową

Grupa / odpowiedź	Odsetek wskazań
Wszystkie osoby mogą być narażone na przemoc domową	61,9%
Dzieci	52,4%
Osoby z niepełnosprawnościami	52,4%
Osoby starsze	47,6%
Osoby zależne od opiekunów	33,3%
Osoby pozostające w relacji zależności ekonomicznej	28,6%
Osoby izolowane społecznie	23,8%
Osoby doświadczające uzależnienia w rodzinie	23,8%

3) REAGOWANIE NA PRZEMOC

Wyniki badania wskazują na wysoką deklarowaną gotowość mieszkańców do reagowania na sytuacje przemocy domowej, zarówno wobec osób dorosłych, jak i dzieci. Jednocześnie odpowiedzi na pytanie dotyczące barier pokazują, że gotowość ta może być ograniczana przede wszystkim przez obawę przed osobą stosującą przemoc, przekonanie o prywatnym charakterze problemu oraz obawę przed pogorszeniem sytuacji osoby doznającej przemocy.

Tabela 3. Reagowanie mieszkańców na przemoc domową

Obszar	Najważniejsze wyniki
Reakcja na przemoc wobec sąsiada/sąsiadki	76,2% zachęciłoby osobę do skorzystania z pomocy specjalistycznej; 57,1% wezwałoby Policję lub służby ratunkowe w sytuacji bezpośredniego zagrożenia; 52,4% powiadomiłoby odpowiednie służby lub instytucje; 47,6% porozmawiałoby z osobą doznającą przemocy i zaproponowało pomoc.
Bariery w reagowaniu świadków	71,4% wskazało przekonanie, że przemoc jest prywatną sprawą rodziny; 66,7% – obawę przed zemstą lub agresją; 52,4% – obawę przed pogorszeniem sytuacji osoby doznającej przemocy.
Zgłaszanie przemocy	61,9% zdecydowanie uważa, że należy zgłaszać zachowania mogące świadczyć o przemoc, a 28,6% – że raczej należy je zgłaszać. Łącznie 90,5% prezentuje pozytywne stanowisko wobec zgłaszania.
Reagowanie na przemoc wobec dziecka	61,9% zdecydowanie podjęłoby działania w celu zapewnienia dziecku pomocy, a 33,3% raczej podjęłoby takie działania. Łącznie 95,2% deklaruje gotowość do działania.

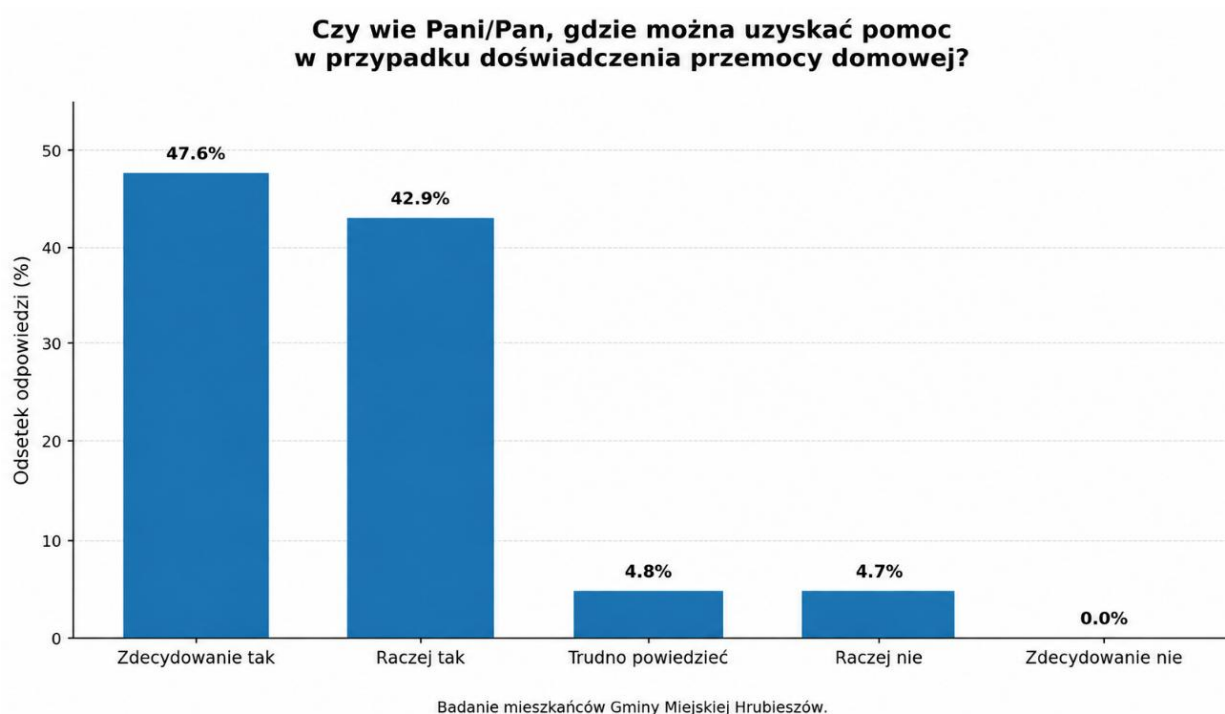
Badanie wskazuje na **znaczący potencjał społeczny w zakresie reagowania na przemoc domową**. Zdecydowana większość respondentów uważa, że przemoc należy zgłaszać, a także deklaruje gotowość do podjęcia działań w sytuacji zagrożenia dziecka.

Jednocześnie wyniki dotyczące barier pokazują, że sama gotowość do reagowania nie zawsze musi oznaczać faktyczne podjęcie interwencji. Szczęólnego znaczenia nabierają działania zwiększające **wiedzę mieszkańców o sposobach reagowania, bezpieczeństwie świadka, możliwościach zgłaszania przemocy oraz dostępnych formach pomocy**. Istotne jest również dalsze przełamywanie przekonania, że przemoc domowa jest „prywatną sprawą rodziny”.

4) ZNAJOMOŚĆ SYSTEMU POMOCY

Zdecydowana większość respondentów deklaruje, że wie, gdzie można uzyskać pomoc w przypadku doświadczenia przemocy domowej. 47,6% badanych wskazało odpowiedź „zdecydowanie tak”, a kolejne 42,9% „raczej tak”. Łącznie oznacza to, że 90,5% respondentów posiada co najmniej podstawową orientację w zakresie dostępnych miejsc i form pomocy.

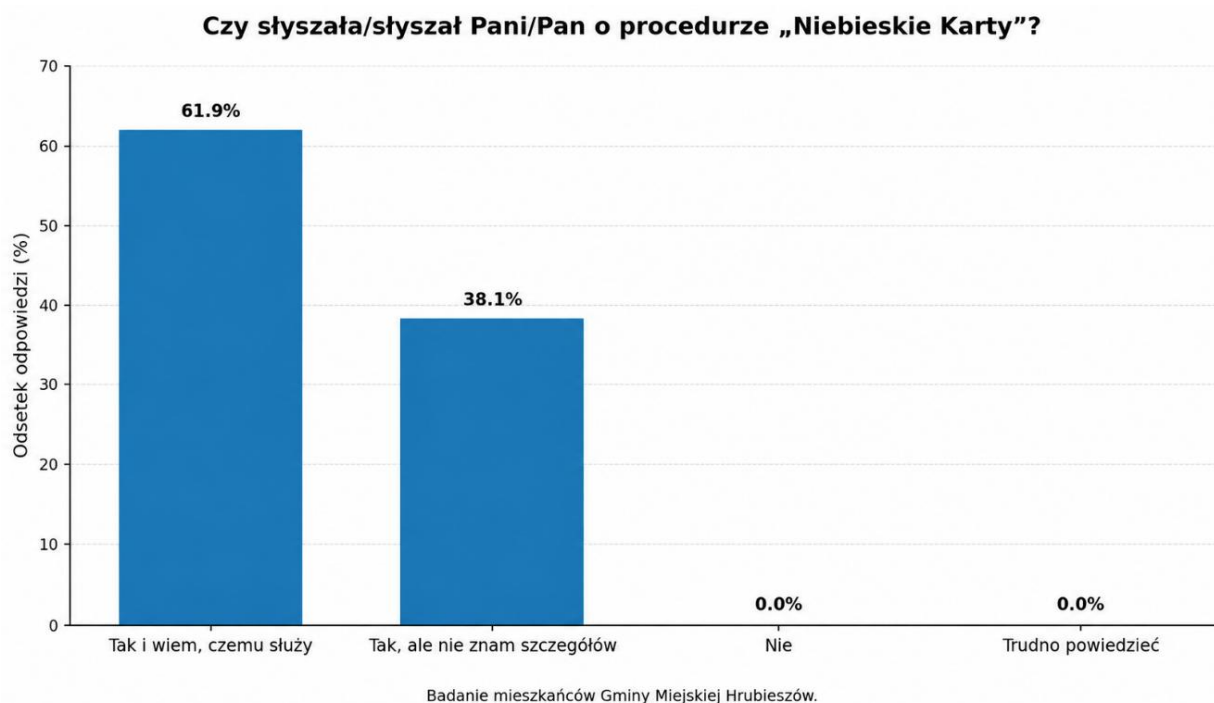
Niewielka część badanych ma trudności z określeniem, gdzie szukać wsparcia – 4,8% wskazało odpowiedź „trudno powiedzieć”, a 4,7% „raczej nie”. Wyniki wskazują zatem na stosunkowo wysoki poziom świadomości mieszkańców, jednak nadal uzasadnione jest prowadzenie działań informacyjnych dotyczących konkretnych instytucji, procedur i dostępnych form pomocy.

Wykres 4.

W Gminie Miejskiej Hrubieszów występuje wysoki poziom deklarowanej wiedzy mieszkańców o możliwościach uzyskania pomocy w przypadku przemocy domowej. Jednocześnie działania profilaktyczne powinny nadal wzmacniać praktyczną wiedzę – gdzie, w jakiej sytuacji i w jaki sposób można zgłosić przemoc oraz uzyskać bezpośrednie wsparcie.

Wyniki badania wskazują na wysoki poziom znajomości procedury „Niebieskie Karty” wśród respondentów. 61,9% badanych zadeklarowało, że słyszało o procedurze i wie, czemu ona służy, natomiast 38,1% zna ją ogólnie, ale nie zna szczegółów jej funkcjonowania. Żaden z respondentów nie wskazał odpowiedzi „nie” ani „trudno powiedzieć”.

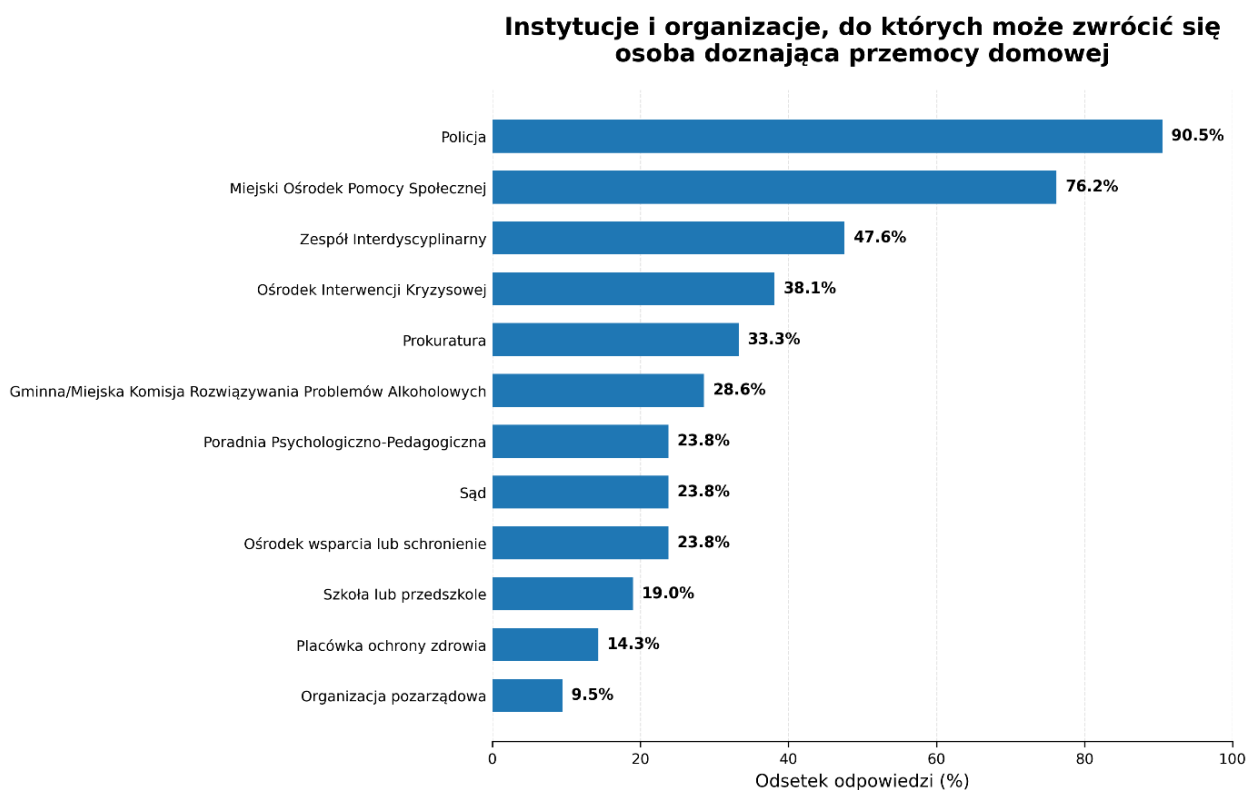

Wykres 5.

Wyniki badania wskazują, że mieszkańcy Gminy Miejskiej Hrubieszów najczęściej identyfikują Policję oraz Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej jako instytucje, do których może zwrócić się osoba doznająca przemocy domowej. Policję wskazało 90,5% respondentów, natomiast MOPS – 76,2%.

W dalszej kolejności wskazywano Zespół Interdyscyplinarny – 47,6%, Ośrodek Interwencji Kryzysowej – 38,1%, Prokuraturę – 33,3% oraz Gminną/Miejską Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych – 28,6%. Rzadziej wskazywano poradnię psychologiczno-pedagogiczną, sąd i ośrodek wsparcia lub schronienie – po 23,8%, a także szkołę lub przedszkole – 19,0%, placówkę ochrony zdrowia – 14,3% oraz organizację pozarządową – 9,5%. Dane źródłowe wskazują również, że nikt nie zaznaczył odpowiedzi „nie wiem”.

Mieszkańcy posiadają stosunkowo dobrą orientację w zakresie podstawowych instytucji systemu przeciwdziałania przemocy domowej, szczególnie Policji i MOPS. Jednocześnie niższa rozpoznawalność części podmiotów wskazuje na potrzebę szerszego informowania o całym lokalnym systemie wsparcia, w tym o Zespole Interdyscyplinarnym, pomocy specjalistycznej, ochronie zdrowia, sądzie, prokuraturze oraz dostępnych formach bezpiecznego schronienia.

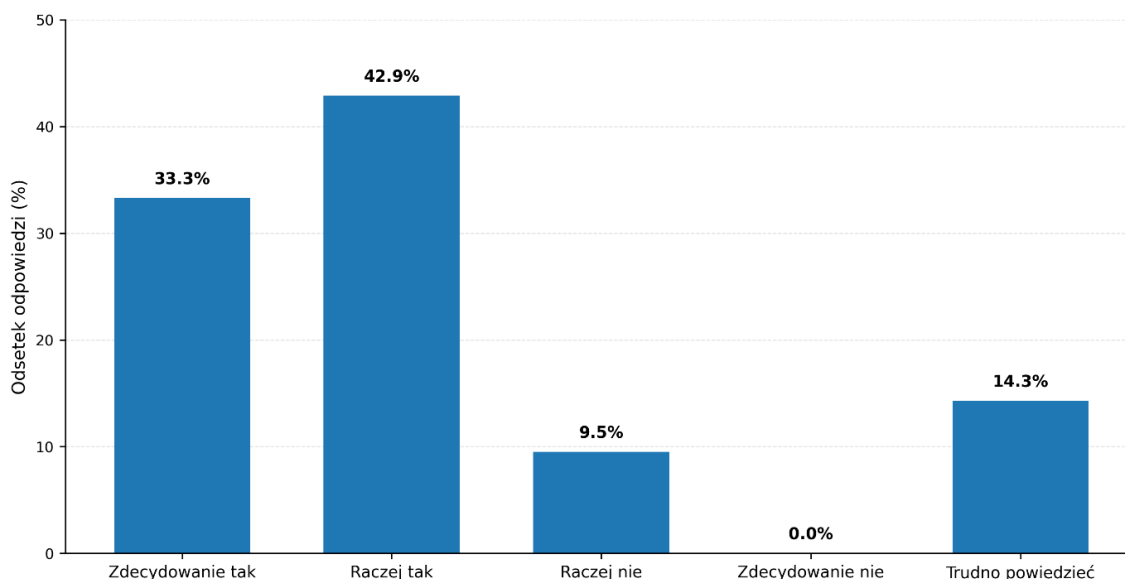
Wykres 6.

5) DOSTĘPNOŚĆ I SKUTECZNOŚĆ POMOCY

Wyniki badania wskazują, że większość respondentów pozytywnie ocenia możliwość uzyskania odpowiedniej pomocy przez osoby doznające przemocy domowej w Gminie Miejskiej Hrubieszów. 33,3% badanych zdecydowanie uważa, że osoby doznające przemocy mogą liczyć na odpowiednią pomoc, natomiast 42,9% ocenia tę możliwość jako raczej dobrą. Łącznie 76,2% respondentów wyraziło pozytywną ocenę.

Jednocześnie 9,5% respondentów oceniło sytuację negatywnie, wskazując odpowiedź „raczej nie”, a 14,3% nie potrafiło jednoznacznie ocenić dostępności pomocy. Należy zwrócić uwagę, że brak jednoznacznej oceny może wskazywać na ograniczoną wiedzę części mieszkańców o funkcjonowaniu lokalnego systemu wsparcia.

Czy osoby doznające przemocy domowej w Gminie Miejskiej Hrubieszów mogą liczyć na odpowiednią pomoc?

Wykres 7.

Lokalny system pomocy dla osób doznających przemocy domowej jest przez mieszkańców oceniany w większości pozytywnie, jednak wyniki wskazują na potrzebę dalszego zwiększania dostępności i widoczności oferowanego wsparcia. Szczęólnego znaczenia nabiera informowanie mieszkańców o konkretnych formach pomocy, miejscach jej uzyskania oraz możliwościach skorzystania ze wsparcia specjalistycznego.

Wyniki badania wskazują, że najpoważniejszą barierą w korzystaniu z pomocy jest strach przed osobą stosującą przemoc – wskazało go 90,5% respondentów. Kolejnym istotnym problemem jest brak wiedzy, gdzie szukać pomocy – 61,9%.

Niemal połowa badanych wskazała również obawę o bezpieczeństwo dzieci – 47,6% oraz zależność ekonomiczną od osoby stosującej przemoc – 47,6%. Istotne znaczenie mają także obawa przed rozpadem rodziny oraz wstyd i obawa przed oceną otoczenia – po 42,9%. 38,1% respondentów wskazało brak własnego mieszkania lub możliwości wyprowadzenia się jako przeszkodę w uzyskaniu pomocy.

Pozostałe bariery dotyczą przede wszystkim funkcjonowania systemu wsparcia i możliwości skorzystania z jego zasobów: 23,8% wskazało obawę przed konsekwencjami dla osoby stosującej przemoc, natomiast po 19,0% – brak wiary w skuteczność instytucji, brak dostępu do specjalistów, trudności proceduralne oraz bariery transportowe i komunikacyjne. Najrzadziej wskazywano brak wsparcia rodziny i znajomych (14,3%) oraz długi czas oczekiwania na pomoc (9,5%).

Tabela 4. Bariery utrudniające skorzystanie z pomocy

Bariera	Odsetek
Strach przed osobą stosującą przemoc	90,5%
Brak wiedzy, gdzie szukać pomocy	61,9%
Obawa o bezpieczeństwo dzieci	47,6%
Zależność ekonomiczna od osoby stosującej przemoc	47,6%
Obawa przed rozpadem rodziny	42,9%
Wstyd i obawa przed oceną otoczenia	42,9%
Brak własnego mieszkania lub możliwości wyprowadzenia się	38,1%
Obawa przed konsekwencjami dla osoby stosującej przemoc	23,8%
Brak wiary w skuteczność instytucji	19,0%
Brak dostępu do specjalistów	19,0%
Trudności proceduralne	19,0%
Brak transportu lub inne bariery komunikacyjne	19,0%
Brak wsparcia ze strony rodziny i znajomych	14,3%
Długi czas oczekiwania na pomoc	9,5%
Inne	0,0%
Trudno powiedzieć	0,0%

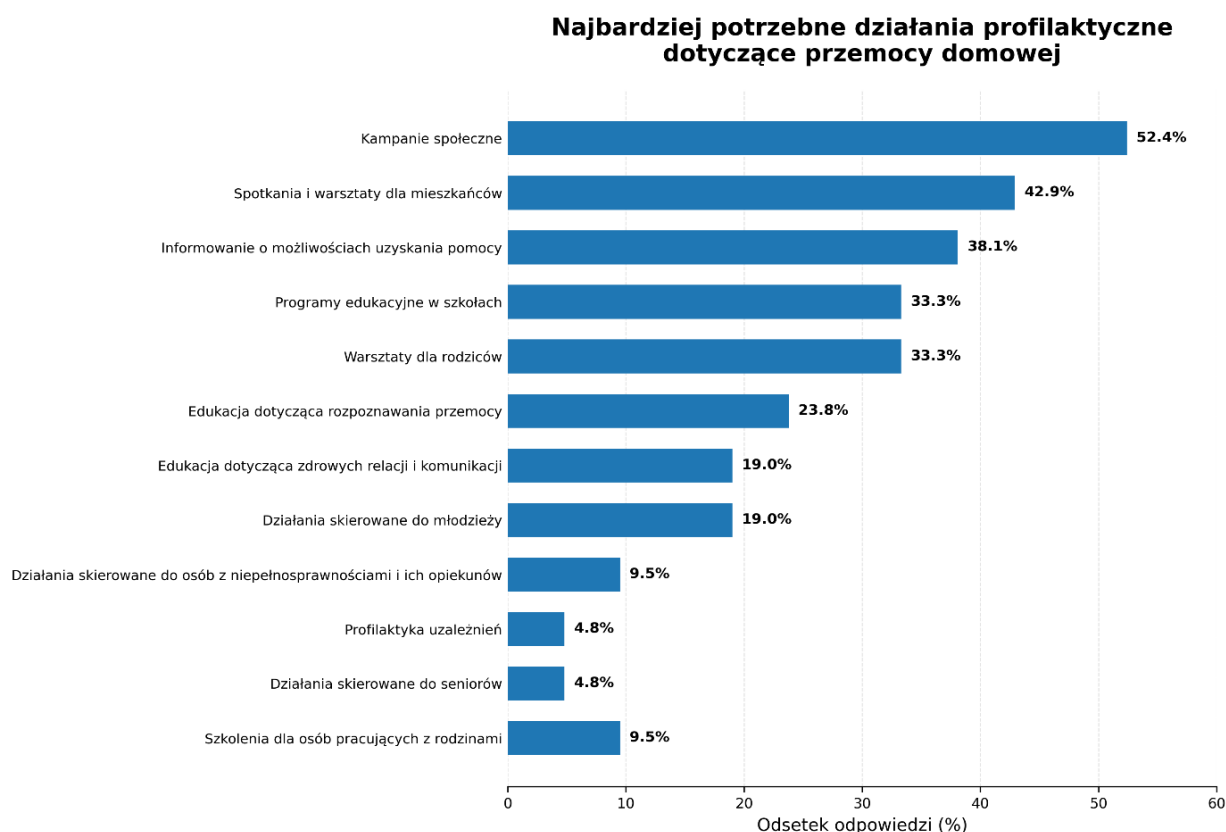
Największe bariery mają charakter emocjonalny, rodzinny i bezpieczeństwa, a nie wyłącznie instytucjonalny. Szczególnie istotne jest zatem rozwijanie działań zapewniających osobom doznającym przemocy bezpieczeństwo, dyskrecję i łatwy dostęp do pomocy, a także zwiększanie wiedzy o dostępnych formach wsparcia. Ważnym kierunkiem działań powinno być również wzmacnianie niezależności ekonomicznej i mieszkaniowej osób doznających przemocy.

6) OCZEKIWANE DZIAŁANIA

Wyniki badania pokazują, że mieszkańcy Gminy Miejskiej Hrubieszów największe znaczenie przypisują działaniom o charakterze informacyjnym, edukacyjnym i społecznym. Najczęściej wskazywane były kampanie społeczne – 52,4%, spotkania i warsztaty dla mieszkańców – 42,9% oraz informowanie o możliwościach uzyskania pomocy – 38,1%.

Istotne miejsce zajmują również działania kierowane do rodzin i dzieci – programy edukacyjne w szkołach oraz warsztaty dla rodziców wskazało po 33,3% respondentów. Edukację dotyczącą rozpoznawania przemocy wskazało 23,8%, natomiast działania dotyczące zdrowych relacji i komunikacji oraz działania skierowane do młodzieży – po 19,0%. Rzadziej wskazywano działania skierowane do osób z niepełnosprawnościami i ich opiekunów (9,5%), szkolenia dla osób pracujących z rodzinami (9,5%) oraz profilaktykę uzależnień i działania skierowane do seniorów – po 4,8%.

Mieszkańcy oczekują przede wszystkim widocznej, powszechnej i praktycznej profilaktyki, prowadzonej poprzez kampanie społeczne, edukację oraz bezpośrednie działania informacyjne. Wyniki wskazują na potrzebę rozwijania działań profilaktycznych obejmujących zarówno ogół mieszkańców, jak i szkoły, rodziców, młodzież oraz grupy wymagające szczególnego wsparcia.

Wykres 8.

Wyniki badania wskazują, że najważniejszym obszarem wymagającym poprawy jest zwiększenie dostępności specjalistów – wskazało je 61,9% respondentów. Kolejne najczęściej wskazywane potrzeby to skrócenie czasu oczekiwania na pomoc – 38,1% oraz poprawa przepływu informacji między służbami – 33,3%.

Istotne znaczenie ma również zwiększenie dostępności pomocy dla dzieci – 28,6%, a także poprawa współpracy instytucji oraz informowania mieszkańców o dostępnej pomocy – po 23,8%. 19,0% respondentów wskazało na potrzebę zwiększenia liczby działań profilaktycznych. Rzadziej wskazywano zwiększenie bezpieczeństwa osób doświadczających przemocy i rozwój pomocy mieszkaniowej oraz ekonomicznej – po 14,3%.

Respondenci dostrzegają przede wszystkim potrzebę wzmocnienia zasobów specjalistycznych i sprawności systemu pomocy. Szczególnie istotne jest zwiększenie dostępności specjalistów, skrócenie czasu oczekiwania na wsparcie oraz usprawnienie przepływu informacji

i współpracy pomiędzy służbami. Wyniki wskazują również na potrzebę wzmacniania pomocy kierowanej do dzieci oraz poprawy informowania mieszkańców o dostępnych formach wsparcia.

Tabela 5. Obszary wymagające poprawy

Obszar wymagający poprawy	Odsetek
Zwiększyć dostępność specjalistów	61,9%
Skrócić czas oczekiwania na pomoc	38,1%
Poprawić przepływ informacji między służbami	33,3%
Zwiększyć dostępność pomocy dla dzieci	28,6%
Poprawić współpracę instytucji	23,8%
Poprawić informowanie mieszkańców o dostępnej pomocy	23,8%
Zwiększyć liczbę działań profilaktycznych	19,0%
Zwiększyć bezpieczeństwo osób doznających przemocy	14,3%
Rozwijać pomoc mieszkaniową i ekonomiczną	14,3%
Zwiększyć kompetencje osób pracujących z rodzinami	9,5%
Rozwijać współpracę z organizacjami pozarządowymi	9,5%
Zwiększyć dostępność pomocy dla osób stosujących przemoc	4,8%
Trudno powiedzieć	4,8%

7) Podsumowanie badania

Wyniki badania wskazują, że mieszkańcy Hrubieszowa dostrzegają problem przemocy domowej i w zdecydowanej większości nie traktują jej jako prywatnej sprawy rodziny. Jednocześnie 81,0% respondentów deklaruje, że zna przypadki przemocy osobiście lub słyszało o nich od innych osób. Oznacza to, że problem jest obecny w świadomości społecznej i powinien pozostawać istotnym obszarem lokalnej polityki społecznej.

Pozytywnie należy ocenić deklarowaną gotowość do reagowania – 90,5% badanych uznało, że zachowania mogące świadczyć o przemocy powinny być zgłaszane służbom lub instytucjom, a 95,2% odrzuciło przekonanie, że przemoc jest wyłącznie prywatną sprawą rodziny. Jednocześnie odpowiedzi wskazują na potrzebę dalszego wzmacniania wiedzy mieszkańców o tym, gdzie i w jaki sposób można uzyskać pomoc.

Za szczególnie istotną barierę uznano strach przed osobą stosującą przemoc, wskazany przez 90,5% respondentów. Wysoko oceniono również bariery związane z brakiem wiedzy o dostępnej pomocy, bezpieczeństwem dzieci, zależnością ekonomiczną, obawą przed rozpadem rodziny oraz wstydem i oceną otoczenia. Wskazuje to na potrzebę rozwijania działań łączących ochronę i bezpieczeństwo z pomocą psychologiczną, prawną, socjalną i mieszkaniową.

Badanie potwierdza również potrzebę prowadzenia działań profilaktycznych i informacyjnych oraz dalszego wzmacniania współpracy lokalnych instytucji. Wyniki ankiety powinny być traktowane jako uzupełnienie danych instytucjonalnych i statystycznych, stanowiąc źródło informacji o społecznej percepcji problemu oraz potrzebach mieszkańców.

Tabela 6.

Obszar	Wynik	Znaczenie diagnostyczne
Rozpoznawalność zjawiska	81,0% zna przypadki osobiście lub słyszało o nich od innych	Przemoc domowa jest problemem dostrzeganym w lokalnym środowisku.
Postrzeganie przemocy	95,2% nie zgadza się, że przemoc jest prywatną sprawą rodziny	Widoczna jest wysoka społeczna akceptacja dla reagowania z zewnątrz.
Gotowość do zgłaszania	90,5% uważa, że zachowania mogące świadczyć o przemocy należy zgłaszać	Istnieje wysoki potencjał społecznego reagowania.
Wiedza o pomocy	90,5% wskazuje, że wie, gdzie szukać pomocy (zdecydowanie/raczej tak)	Warto utrzymywać i zwiększać rozpoznawalność konkretnych miejsc i form wsparcia.
Ocena pomocy	76,2% uważa, że osoby doznające przemocy mogą liczyć na odpowiednią pomoc (zdecydowanie/raczej tak)	Ocena systemu jest zasadniczo pozytywna, ale pozostaje przestrzeń do poprawy.
Najważniejsze bariery	90,5% wskazało strach przed osobą stosującą przemoc; 61,9% – brak wiedzy, gdzie szukać pomocy	Priorytetem powinno być bezpieczeństwo oraz prosta i dostępna informacja.

Analiza odpowiedzi mieszkańców wskazuje na kilka zasadniczych obszarów istotnych z punktu widzenia realizacji Programu.

Przemoc domowa jest wyraźnie dostrzegana jako problem społeczny występujący również w środowisku lokalnym. Zdecydowana większość respondentów miała osobisty lub pośredni kontakt z informacjami o przypadkach przemocy domowej.

Mieszkańcy prezentują stosunkowo wysoki poziom świadomości dotyczącej niedopuszczalności przemocy oraz deklarowanej gotowości do reagowania. Jednocześnie nadal obecne są stereotypy i przekonania mogące utrudniać podejmowanie interwencji.

Największych działań edukacyjnych wymagają formy przemocy trudniejsze do zauważenia, przede wszystkim przemoc psychiczna, ekonomiczna, seksualna, izolowanie, kontrolowanie oraz przemoc wobec osób zależnych.

Znajomość podstawowych instytucji systemu pomocy jest stosunkowo wysoka, jednak nie wszyscy mieszkańcy znają szczegółowy zakres działania poszczególnych podmiotów oraz procedury „Niebieskie Karty”.

Największym wyzwaniem dla lokalnego systemu pozostaje dostępność specjalistycznej i kompleksowej pomocy. Respondenci szczególnie wskazują potrzebę zwiększenia dostępności specjalistów, skrócenia czasu oczekiwania na pomoc oraz poprawy dostępności pomocy dla dzieci.

Istotnym obszarem wymagającym dalszego rozwoju jest bezpieczeństwo mieszkaniowe i możliwość uzyskania bezpiecznego miejsca pobytu przez osoby doznające przemocy.

Wyniki wskazują na potrzebę **wzmacniania działań profilaktycznych**, przede wszystkim kampanii społecznych, edukacji w szkołach, warsztatów dla rodziców i mieszkańców oraz działań zwiększających wiedzę o możliwościach uzyskania pomocy.

Działania powinny uwzględniać działania wobec **osób stosujących przemoc**, w tym terapię uzależnień, działania korekcyjno-edukacyjne i psychologiczno-terapeutyczne, a także ścisłą współpracę wszystkich służb i instytucji.

Uzyskane wyniki stanowią istotne uzupełnienie diagnozy opartej na danych instytucjonalnych i statystycznych. Pokazują bowiem nie tylko obecność problemu przemocy domowej, ale także społeczne postawy wobec tego zjawiska, poziom wiedzy mieszkańców oraz obszary, które – w ocenie społeczności lokalnej – wymagają dalszego wzmacniania. Wnioski z badania powinny zostać wykorzystane przy formułowaniu celów szczegółowych, kierunków działań oraz zadań przewidzianych do realizacji w ramach Programu.

III. POTENCJAŁ LOKALNEGO SYSTEMU PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY DOMOWEJ I ANALIZA SWOT

1. Diagnoza zasobów instytucjonalnych w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej

Przeciwdziałanie przemocy domowej wymaga funkcjonowania wielosektorowego i skoordynowanego systemu wsparcia, obejmującego zarówno podmioty bezpośrednio realizujące zadania wynikające z ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej, jak również instytucje i organizacje, których ustawowe, statutowe lub programowe zadania pozostają związane z ochroną rodziny, pomocą społeczną, bezpieczeństwem, ochroną zdrowia, edukacją, profilaktyką uzależnień, przeciwdziałaniem wykluczeniu społecznemu oraz zapewnieniem bezpieczeństwa mieszkaniowego.

Na terenie Gminy Miejskiej Hrubieszów funkcjonuje zróżnicowany potencjał instytucjonalny umożliwiający prowadzenie działań w zakresie profilaktyki, wczesnego rozpoznawania przemocy, interwencji, ochrony osób doznających przemocy, oddziaływań wobec osób stosujących przemoc oraz działań naprawczych i wzmacniających samodzielność osób i rodzin.

- **Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Hrubieszowie**

MOPS stanowi jeden z podstawowych elementów lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy domowej. Zakres jego działalności obejmuje m.in. zadania wynikające z ustawy o pomocy społecznej, ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej oraz ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej. Ośrodek realizuje zadania związane z rozpoznawaniem sytuacji rodzin znajdujących się w kryzysie, pracą socjalną, udzielaniem pomocy i poradnictwa, współpracą z innymi instytucjami oraz udziałem w procedurze „Niebieskie Karty”. MOPS zapewnia również obsługę organizacyjno-techniczną Zespołu Interdyscyplinarnego.

- **Zespół Interdyscyplinarny w Gminie Miejskiej Hrubieszów**

Zespół Interdyscyplinarny jest podstawowym mechanizmem integrującym działania lokalnych służb i instytucji w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej na terenie Gminy Miejskiej Hrubieszów. Został powołany Zarządzeniem Nr 1108/2023 Burmistrza Miasta Hrubieszowa z dnia 22 września 2023 r., zmienionym Zarządzeniem Nr 1123/2023 z dnia 18 października 2023 r., Zarządzeniem Nr 105/2024 z dnia 4 października 2024 r. oraz Zarządzeniem Nr 356/2025 z dnia 28 października 2025 r. Wprowadzane zmiany służyły aktualizacji składu Zespołu i dostosowaniu jego funkcjonowania do bieżących potrzeb lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy domowej.

W skład Zespołu wchodzi przedstawiciele:

- Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Hrubieszowie,
- Środowiskowego Domu Samopomocy w Hrubieszowie,
- Komendy Powiatowej Policji w Hrubieszowie,
- Przychodni Rejonowej w Hrubieszowie,
- Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- zespołów szkół i przedszkoli działających na terenie miasta,
- organizacji pozarządowych,
- kuratorów sądowych Sądu Rejonowego w Hrubieszowie.

W ramach Zespołu tworzone są grupy diagnostyczno-pomocowe, których zadaniem jest podejmowanie działań wobec konkretnych rodzin i osób doświadczających przemocy.

- **Komenda Powiatowa Policji w Hrubieszowie**

Policja pełni kluczową funkcję w zakresie interwencji, ochrony życia i zdrowia, rozpoznawania zagrożeń oraz podejmowania działań w sytuacjach podejrzenia przemocy domowej. Jest również jednym z podmiotów uprawnionych do realizacji procedury „Niebieskie Karty”. Policja pozostaje jednym z najważniejszych partnerów Zespołu Interdyscyplinarnego, szczególnie w zakresie oceny ryzyka, zapewnienia bezpieczeństwa osób doznających przemocy, wymiany informacji oraz reagowania na sytuacje bezpośredniego zagrożenia.

- **Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Hrubieszowie**

MKRPA stanowi istotny zasób systemu ze względu na silny związek problemów uzależnień z ryzykiem występowania przemocy domowej. Do zadań Komisji należy m.in. zwiększanie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej, udzielanie rodzinom z problemem alkoholowym pomocy psychologicznej i prawnej, ze szczególnym uwzględnieniem ochrony przed przemocą, prowadzenie działalności profilaktycznej i edukacyjnej oraz podejmowanie działań zmierzających do zobowiązania osoby uzależnionej do leczenia odwykowego.

- **Samodzielny Publiczny Zespół Opieki Zdrowotnej w Hrubieszowie**

SPZOZ stanowi ważny element systemu z uwagi na możliwość rozpoznawania obrażeń i skutków przemocy, udzielania pomocy medycznej, dokumentowania stanu zdrowia oraz kierowania pacjentów do odpowiednich form pomocy.

Zakres działalności SPZOZ obejmuje m.in. leczenie szpitalne, ambulatoryjną opiekę specjalistyczną, rehabilitację, ratownictwo medyczne, opiekę psychiatryczną i leczenie uzależnień.

Szczególne znaczenie w kontekście przeciwdziałania przemocy ma Poradnia Uzależnień oraz Oddział Leczenia Uzależnień, dysponujący kadrą lekarzy psychiatrów, psychologów i terapeutów uzależnień.

- **Szkoły podstawowe, przedszkola oraz specjaliści pracujący w systemie oświaty**

Placówki oświatowe mają szczególne znaczenie dla ochrony dzieci i młodzieży, ponieważ pozostają jednym z miejsc, w których mogą zostać zauważone symptomy przemocy, zaniedbania lub kryzysu rodzinnego. W skład Zespołu Interdyscyplinarnego wchodzi przedstawiciele zespołów szkół i przedszkoli działających na terenie miasta, co tworzy formalną możliwość ich udziału w lokalnym systemie przeciwdziałania przemocy. Miejskie placówki zapewniają pomoc psychologiczno-pedagogiczną, w tym wsparcie psychologów, pedagogów, logopedów oraz zajęcia rozwijające kompetencje emocjonalno-społeczne.

- **Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Hrubieszowie**

Z punktu widzenia przeciwdziałania przemocy domowej szczególne znaczenie ma możliwość wczesnego rozpoznawania trudności i nieprawidłowości w funkcjonowaniu dziecka lub rodziny. Do podstawowych zadań Poradni należy diagnozowanie dzieci i młodzieży, udzielanie bezpośredniej pomocy psychologiczno-pedagogicznej dzieciom, młodzieży i rodzicom, realizowanie działań profilaktycznych oraz wspieranie wychowawczej i edukacyjnej funkcji przedszkoli, szkół i placówek. Diagnoza służy m.in. określeniu indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych dziecka, a także wyjaśnieniu mechanizmów jego funkcjonowania w odniesieniu do zgłaszanego problemu i wskazaniu sposobu jego rozwiązania.

- **Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Hrubieszowie**

PCPR jest ważnym zasobem ponadgminnym, uzupełniającym lokalny system miasta. Do zakresu jego działania należą m.in. zadania z zakresu pomocy społecznej, pieczy zastępczej, przeciwdziałania przemocy oraz rehabilitacji społecznej. Szczególne znaczenie ma Punkt Interwencji Kryzysowej, funkcjonujący w strukturze PCPR od 2001 r. Punkt zapewnia poradnictwo pedagogiczne, psychologiczne, rodzinne i prawne.

PCPR realizuje również działania skierowane do osób stosujących przemoc. W 2025 r. Rada Powiatu przyjęła Program korekcyjno-edukacyjny dla osób stosujących przemoc domową, którego wykonanie powierzono Dyrektorowi PCPR. Jest to szczególnie istotny zasób dla

Programu miejskiego, ponieważ działania wobec osób stosujących przemoc – w szczególności programy korekcyjno-edukacyjne i oddziaływania terapeutyczne – mają charakter ponadlokalny i wymagają współpracy miasta z powiatem.

- **Sąd Rejonowy i Kuratorska Służba Sądowa**

Istotnym partnerem systemu są Sąd Rejonowy w Hrubieszowie oraz kuratorzy sądowi, których przedstawiciele uczestniczą w pracach Zespołu Interdyscyplinarnego.

Ich znaczenie obejmuje w szczególności wykonywanie orzeczeń sądowych, współpracę z rodzinami i osobami objętymi dozorem, monitorowanie realizacji obowiązków nałożonych przez sąd oraz przekazywanie informacji istotnych z punktu widzenia bezpieczeństwa osób doznających przemocy.

W kontekście Programu szczególnie istotna jest współpraca kuratorów z MOPS, Policją, Zespołem Interdyscyplinarnym i grupami diagnostyczno-pomocowymi.

- **Organizacje pozarządowe i podmioty społeczne**

Miasto Hrubieszów posiada rozwiniętą bazę organizacji pozarządowych, obejmującą podmioty działające m.in. w obszarze pomocy społecznej, ochrony zdrowia, przeciwdziałania uzależnieniom, wsparcia osób z niepełnosprawnościami i przeciwdziałania problemom społecznym.

Z punktu widzenia realizacji Programu szczególne znaczenie mają:

Stowarzyszenie „Bezpieczny Powiat Hrubieszowski” – jego cele statutowe obejmują m.in. pomoc społeczną, pomoc rodzinom i osobom znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej, przeciwdziałanie uzależnieniom i patologiom społecznym, działania na rzecz osób z niepełnosprawnościami oraz ochronę praw człowieka.

Stowarzyszenie Przeciwdziałania Patologiom Społecznym „KRES” – organizacja prowadzi działania związane z przeciwdziałaniem patologiom społecznym oraz pomoc osobom ubogim, opuszczonym i wymagającym wsparcia. Jest tym samym potencjalnym partnerem w działaniach dotyczących osób znajdujących się w kryzysie społecznym, mieszkaniowym lub bezdomności.

Stowarzyszenie Trzeźwościowe „Lumen” – prowadzi działania skierowane do osób uzależnionych i ich rodzin, organizuje zajęcia psychoterapeutyczne, działania profilaktyczne, wspiera osoby podejmujące leczenie oraz prowadzi punkt informacyjny i grupę AA. Z uwagi na znaczenie problemu uzależnień jako czynnika ryzyka w rodzinach dotkniętych przemocą jest to ważny partner profilaktyki i działań pomocowych.

Koło Polskiego Związku Niewidomych w Hrubieszowie

Istotnym zasobem lokalnego systemu wsparcia osób z niepełnosprawnościami, w tym osób szczególnie narażonych na izolację społeczną i zależność od innych osób, jest Koło Polskiego Związku Niewidomych w Hrubieszowie. Działalność Koła ma istotne znaczenie z punktu widzenia realizacji działań Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej, ponieważ osoby niewidome i słabowidzące mogą doświadczać zwiększonego ryzyka zależności od członków rodziny lub opiekunów, ograniczonego dostępu do informacji, trudności w samodzielnym korzystaniu z instytucji oraz barier w poszukiwaniu pomocy

Stowarzyszenie Pomocy Osobom Niepełnosprawnym oraz Ich Rodzinom „Mamy Siebie”, Hrubieszowskie Stowarzyszenie Ochrony Zdrowia Psychicznego, Polski Czerwony Krzyż Oddział Rejonowy w Hrubieszowie oraz inne organizacje znajdujące się w miejskiej bazie NGO mogą stanowić uzupełnienie systemu, szczególnie w zakresie docierania do grup wymagających szczególnego wsparcia, przeciwdziałania izolacji społecznej oraz rozwijania działań środowiskowych.

- **Zakład Karny w Hrubieszowie**

Zakład Karny w Hrubieszowie jest jednostką penitencjarną Służby Więziennej. Jest to zakład karny typu zamkniętego dla recydywistów penitencjarnych, z oddziałem aresztu śledczego oraz oddziałami typu półotwartego dla osób odbywających karę po raz pierwszy, młodocianych i recydywistów. Z punktu widzenia lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy domowej szczególne znaczenie ma fakt, że podstawowym elementem działalności Zakładu Karnego jest resocjalizacja osób pozbawionych wolności oraz przygotowanie ich do prawidłowego funkcjonowania po opuszczeniu jednostki penitencjarnej. W tym kontekście Zakład Karny może stanowić ważne ogniwo systemu oddziaływań wobec osób, które dopuściły się przemocy wobec członków rodziny.

- **Środowiskowy Dom Samopomocy**

Środowiskowy Dom Samopomocy w Hrubieszowie jest istotnym zasobem z punktu widzenia osób z niepełnosprawnościami i zaburzeniami psychicznymi, które mogą być szczególnie narażone na zależność od opiekunów i przemoc.

SDS jest ośrodkiem wsparcia dziennego, którego działalność służy m.in. utrzymaniu uczestników w środowisku lokalnym, rozwijaniu samodzielności i kompetencji społecznych oraz wspieraniu ich rodzin. Jednostka uczestniczy również w pracach Zespołu Interdyscyplinarnego.

- **Urząd Miasta Hrubieszów i jego jednostki organizacyjne**

Istotnym zasobem systemowym pozostaje również Urząd Miasta Hrubieszów, odpowiedzialny za organizowanie i finansowanie lokalnej polityki społecznej, przyjmowanie i realizację programów, współpracę z organizacjami pozarządowymi oraz tworzenie warunków do realizacji zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej.

Znaczenie mają także miejskie jednostki organizacyjne tj. **Hrubieszowski Dom Kultury i Miejska Biblioteka Publiczna**. Ich potencjał może być wykorzystywany przede wszystkim w działaniach profilaktycznych, edukacyjnych, informacyjnych i integracyjnych.

- **Hrubieszowska Rada Kobiet**

Potencjalnym partnerem działań ukierunkowanych na przeciwdziałanie przemocy wobec kobiet jest Hrubieszowska Rada Kobiet, będąca organem pomocniczym Burmistrza o charakterze opiniotwórczym i doradczym. Do jej zadań należy m.in. diagnozowanie sytuacji i potrzeb kobiet i rodzin, współpraca z instytucjami i podmiotami działającymi na rzecz kobiet oraz monitorowanie działań miasta w zakresie polityki społecznej, w tym przemocy wobec kobiet.

Analiza dostępnych danych wskazuje, że Gmina Miejska Hrubieszów dysponuje podstawowym, wielosektorowym systemem przeciwdziałania przemocy domowej, obejmującym pomoc społeczną, policję, ochronę zdrowia, oświatę, profilaktykę uzależnień, wymiar sprawiedliwości, organizacje pozarządowe oraz podmioty świadczące pomoc specjalistyczną.

Za szczególnie istotny zasób należy uznać funkcjonowanie Zespołu Interdyscyplinarnego oraz grup diagnostyczno-pomocowych, które tworzą formalną platformę współpracy różnych służb.

Jednocześnie analiza zasobów ujawnia obszary wymagające dalszego rozwoju. Szczególnego znaczenia nabierają: zwiększanie dostępności specjalistycznego poradnictwa, rozwijanie pomocy psychologicznej i prawnej, wzmacnianie działań kierowanych do dzieci, rozwijanie działań wobec osób stosujących przemoc, zapewnianie bezpieczeństwa i możliwości czasowego schronienia, rozwój wsparcia mieszkaniowego i ekonomicznego oraz usprawnianie przepływu informacji pomiędzy podmiotami.

Istotnym wyzwaniem pozostaje również infrastruktura wsparcia, w szczególności miejsca w mieszkaniach treningowych i wspomaganych oraz miejsca w ośrodkach interwencji kryzysowej

na poziomie lokalnym, co należy uwzględnić przy planowaniu współpracy z podmiotami ponadlokalnymi i przy określaniu kierunków rozwoju systemu.

Jednocześnie należy wskazać, że na poziomie powiatu funkcjonuje Punkt Interwencji Kryzysowej w strukturze PCPR, zapewniający poradnictwo specjalistyczne, a powiat realizuje również programy korekcyjno-edukacyjne dla osób stosujących przemoc.

Podsumowując, potencjał Gminy Miejskiej Hrubieszów należy ocenić jako zróżnicowany i obejmujący najważniejsze sektory lokalnego systemu wsparcia. Kluczowym wyzwaniem na lata 2026–2028 nie jest zatem wyłącznie tworzenie nowych podmiotów, lecz przede wszystkim dalsze wzmacnianie istniejących zasobów, poprawa ich dostępności, rozwój specjalistycznych usług oraz zapewnienie rzeczywistej koordynacji działań podejmowanych wobec osób doznających przemocy, osób stosujących przemoc i całych rodzin.

2. Analiza SWOT

Analiza SWOT jest narzędziem służącym do oceny uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych wpływających na funkcjonowanie lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy domowej. Pozwala na identyfikację **mocnych i słabych stron**, odnoszących się przede wszystkim do zasobów instytucjonalnych, kadrowych, organizacyjnych i finansowych, a także **szans i zagrożeń** wynikających z otoczenia społecznego, prawnego i ekonomicznego. Analiza stanowi podstawę do określenia kierunków rozwoju systemu oraz planowania działań, które pozwolą wykorzystać istniejące zasoby, ograniczać występujące deficyty i skuteczniej odpowiadać na potrzeby osób doznających przemocy domowej oraz osób stosujących przemoc.

W przypadku Gminy Miejskiej Hrubieszów analiza SWOT uwzględnia w szczególności funkcjonowanie Zespołu Interdyscyplinarnego i grup diagnostyczno-pomocowych, działalność Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej, Policji, ochrony zdrowia, placówek oświatowych, poradnictwa psychologiczno-pedagogicznego, PCPR, organizacji pozarządowych oraz innych podmiotów zaangażowanych w ochronę rodziny i przeciwdziałanie przemocy domowej. Uwzględniono również wyniki diagnozy lokalnej oraz opinie mieszkańców dotyczące skali zjawiska, możliwości uzyskania pomocy, barier w korzystaniu ze wsparcia i oczekiwanych kierunków rozwoju lokalnego systemu.

Tabela 7.

<u>Mocne strony</u>	<u>Słabe strony</u>
funkcjonowanie Zespołu Interdyscyplinarnego oraz grup diagnostyczno-pomocowych, umożliwiających podejmowanie działań w sposób interdyscyplinarny	ograniczone zasoby kadrowe i organizacyjne części instytucji realizujących zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej

• zaangażowanie MOPS, Policji, placówek oświatowych, ochrony zdrowia, MKRPA, PCPR i innych podmiotów w lokalny system przeciwdziałania przemocy	• ograniczona dostępność niektórych specjalistycznych form pomocy, w szczególności przy zwiększonym zapotrzebowaniu na pomoc psychologiczną, terapeutyczną i specjalistyczne poradnictwo
• funkcjonowanie procedury „Niebieskie Karty” i doświadczenie instytucji w jej prowadzeniu	• występowanie barier w dostępie do pomocy, w tym obaw przed sprawcą, braku wiedzy o możliwościach uzyskania pomocy oraz zależności ekonomicznej
• wzrost aktywności systemu w 2025 r. w porównaniu do roku 2024, w tym zwiększenie liczby nowych procedur „Niebieskie Karty” oraz liczby spotkań grup diagnostyczno-pomocowych	• niewystarczająca dostępność bezpiecznych form zakwaterowania dla osób zmuszonych do opuszczenia miejsca zamieszkania w związku z przemocą
• możliwość korzystania z bezpłatnego poradnictwa psychologicznego, pedagogicznego, prawnego i rodzinnego w ramach funkcjonujących instytucji	• ograniczone lokalne zasoby mieszkaniowe i ekonomiczne, które mogą utrudniać osobom doświadczającym przemocy uniezależnienie się od sprawcy
• funkcjonowanie Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej, zapewniającej diagnozę oraz pomoc psychologiczną i pedagogiczną dzieciom, młodzieży i rodzinom	• potrzeba dalszego wzmacniania systemu wczesnego rozpoznawania przemocy wobec dzieci, osób starszych i osób z niepełnosprawnościami
• dostęp do specjalistycznego leczenia i terapii uzależnień oraz działań MKRPA, co pozwala reagować na jeden z istotnych czynników towarzyszących przemocy	• ograniczona świadomość części mieszkańców dotycząca szczegółowych możliwości korzystania z poszczególnych form pomocy
• działalność PCPR, w tym Punktu Interwencji Kryzysowej oraz realizacja programu korekcyjno-edukacyjnego dla osób stosujących przemoc	• potrzeba dalszego rozwoju systematycznych szkoleń, doskonalenia zawodowego i wymiany doświadczeń osób pracujących z rodzinami dotkniętymi przemocą
• obecność organizacji pozarządowych i organizacji środowiskowych, mogących uzupełniać działania instytucji publicznych	• niewystarczająca dostępność części usług poza standardowymi godzinami pracy instytucji
• funkcjonowanie organizacji reprezentujących osoby z niepełnosprawnościami, w tym Koła Polskiego Związku Niewidomych, co stwarza możliwość lepszego rozpoznawania potrzeb grup szczególnie narażonych na izolację i zależność	• bariery komunikacyjne, transportowe i organizacyjne mogące utrudniać dostęp do pomocy osobom o ograniczonej mobilności lub samodzielności
• stosunkowo wysoki poziom deklarowanej przez mieszkańców wiedzy o istnieniu procedury „Niebieskie Karty” oraz lokalnego Zespołu Interdyscyplinarnego	• utrzymująca się potrzeba poprawy przepływu informacji pomiędzy instytucjami oraz dalszego wzmacniania koordynacji działań
• wysoki poziom deklarowanej gotowości mieszkańców do reagowania na przemoc wobec dzieci i zgłaszania podejrzenia przemocy	• ograniczone możliwości prowadzenia szerokich działań profilaktycznych przy niewystarczających środkach finansowych
<u>Szanse</u>	<u>Zagrożenia</u>
• dalszy rozwój interdyscyplinarnego modelu współpracy instytucji i organizacji działających na rzecz rodziny	• utrzymywanie się lub nasilanie zjawiska przemocy domowej oraz pojawianie się nowych czynników ryzyka
• wykorzystanie środków zewnętrznych, programów rządowych, samorządowych i funduszy europejskich do rozwoju specjalistycznych form pomocy	• uzależnienia od alkoholu i substancji psychoaktywnych oraz inne zachowania nałogowe zwiększające ryzyko występowania przemocy

• rozwój lokalnych działań profilaktycznych, edukacyjnych i informacyjnych skierowanych do mieszkańców	• utrwalone przekonania, że przemoc jest „sprawą rodzinną”, co może ograniczać gotowość świadków do reagowania
• zwiększanie świadomości mieszkańców dotyczącej form przemocy, praw osób doznających przemocy oraz możliwości uzyskania pomocy	• lęk przed sprawcą, obawa przed eskalacją przemocy i konsekwencjami zgłoszenia, szczególnie w przypadku osób zależnych od sprawcy
• rozwój działań skierowanych do dzieci i młodzieży, w tym edukacji dotyczącej relacji, granic, przemocy rówieśniczej i cyberprzemocy	• zależność ekonomiczna i mieszkaniowa osób doznających przemocy od sprawcy
• wykorzystanie potencjału szkół, przedszkoli i Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej do wcześniejszego rozpoznawania sygnałów przemocy i zaniedbania	• szczególne zagrożenie osób starszych, osób z niepełnosprawnościami i osób zależnych od opiekunów z uwagi na ograniczoną samodzielność
• rozwijanie współpracy z organizacjami pozarządowymi i organizacjami reprezentującymi osoby z niepełnosprawnościami	• izolacja społeczna osób doznających przemocy oraz brak wsparcia ze strony rodziny i najbliższego otoczenia
• zwiększanie dostępności informacji poprzez strony internetowe, media społecznościowe i inne kanały komunikacji	• niewystarczająca dostępność specjalistycznej pomocy w stosunku do potrzeb mieszkańców
• rozwój dostępnych i dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami form komunikowania o pomocy	• ryzyko wypalenia zawodowego, przeciążenia i rotacji kadr pracujących z osobami doznającymi przemocy
• rozwijanie działań ukierunkowanych na osoby stosujące przemoc, w tym programów korekcyjno-edukacyjnych i psychologiczno-terapeutycznych	• trudności w utrzymaniu systematycznej współpracy międzyinstytucjonalnej przy zmianach kadrowych i organizacyjnych
• możliwość rozwijania współpracy z podmiotami ochrony zdrowia, oświaty, pomocy społecznej, wymiaru sprawiedliwości i organizacjami społecznymi	• niewystarczające środki finansowe mogące ograniczać rozwój specjalistycznych usług i działań profilaktycznych
• wzmacnianie kompetencji zawodowych poprzez szkolenia, superwizję i specjalistyczne kursy	• długotrwałe oczekiwanie na niektóre formy specjalistycznej pomocy może zniechęcać do korzystania ze wsparcia
• możliwość wykorzystania lokalnych organizacji i liderów społecznych do docierania do osób, które nie korzystają z instytucjonalnych form pomocy	• niewłaściwe przedstawianie problematyki przemocy w przestrzeni publicznej i mediach, mogące prowadzić do stereotypizacji osób doznających przemocy lub bagatelizowania problemu
• rozwój rozwiązań mieszkaniowych i form bezpiecznego schronienia dla osób wymagających odseparowania od sprawcy	• trudności rodzin w podejmowaniu współpracy z instytucjami wynikające z lęku, wstydu, braku zaufania lub obawy przed konsekwencjami interwencji

Przeprowadzona analiza wskazuje, że **Gmina Miejska Hrubieszów posiada zróżnicowane zasoby niezbędne do funkcjonowania lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy domowej**. Jego mocną stroną jest możliwość współpracy podmiotów reprezentujących różne sektory – pomoc społeczna, Policja, oświata, ochrona zdrowia, komisja rozwiązywania problemów alkoholowych, poradnictwo specjalistyczne, powiatowe instytucje pomocy oraz organizacje społeczne.

Jednocześnie diagnoza wskazuje, że dalszy rozwój systemu powinien koncentrować się przede wszystkim na **zwiększaniu dostępności specjalistycznego wsparcia, poprawie dostępności informacji, wzmacnianiu pomocy dzieciom, osobom starszym i osobom z niepełnosprawnościami, rozwijaniu działań wobec osób stosujących przemoc oraz zwiększaniu możliwości zapewnienia bezpieczeństwa i rozwiązania problemów mieszkaniowych osób doznających przemocy.**

Istotnym kierunkiem powinno być również dalsze wzmacnianie **kompetencji osób pracujących z rodzinami, systematyczna współpraca międzyinstytucjonalna oraz rozwój działań profilaktycznych.** Szczęólnego znaczenia nabiera wykorzystanie istniejących zasobów środowiskowych, w tym organizacji pozarządowych i organizacji reprezentujących określone grupy mieszkańców, ponieważ pozwala to docierać do osób, które z różnych przyczyn mogą nie zgłaszać się bezpośrednio do instytucji pomocowych.

Analiza pokazuje także, że wzrost liczby podejmowanych działań w ramach procedur „Niebieskie Karty” nie powinien być automatycznie utożsamiany ze wzrostem rzeczywistej skali przemocy. Może on świadczyć również o większej wykrywalności zjawiska, aktywności służb oraz skuteczniejszym uruchamianiu procedur. Dlatego w okresie realizacji Programu szczególnie ważne będzie równoległe monitorowanie zarówno skali ujawnianych przypadków, jak i dostępności oraz skuteczności udzielanej pomocy.

W konsekwencji głównym wyzwaniem na lata **2026–2028** powinno być nie tyle tworzenie całkowicie nowych struktur, ile **dalsze wzmacnianie, integrowanie i profesjonalizowanie istniejącego systemu,** tak aby był on bardziej dostępny, szybki, interdyscyplinarny i dostosowany do indywidualnych potrzeb osób doznających przemocy domowej.

IV. CELE, ZADANIA I DZIAŁANIA PROGRAMU

1. Cel główny i cele szczegółowe

Celem głównym jest: **ograniczanie skali i skutków przemocy domowej na terenie Gminy Miejskiej Hrubieszów poprzez rozwój skutecznego, dostępnego i interdyscyplinarnego systemu profilaktyki, ochrony, pomocy osobom doznającym przemocy i oddziaływań wobec osób stosujących przemoc, a także wzmacnianie kompetencji podmiotów i osób realizujących zadania w tym obszarze.**

Realizacja celu głównego wymaga równoczesnego prowadzenia działań o charakterze profilaktycznym, edukacyjnym, interwencyjnym, pomocowym, terapeutycznym, korekcyjno-edukacyjnym, psychologiczno-terapeutycznym oraz organizacyjnym. Istotne znaczenie ma również zapewnienie spójności działań podejmowanych przez podmioty funkcjonujące na poziomie gminnym i powiatowym oraz dostosowanie systemu wsparcia do szczególnych potrzeb dzieci, osób starszych, osób z niepełnosprawnościami oraz osób pozostających w zależności ekonomicznej lub opiekuńczej od innych członków rodziny.

Cel główny będzie realizowany poprzez następujące cele szczegółowe:

- 1. Podniesienie świadomości społecznej oraz rozwój działań profilaktycznych i edukacyjnych w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej.**
- 2. Zwiększenie dostępności, kompleksowości i skuteczności pomocy oraz ochrony osób doznających przemocy domowej.**
- 3. Wzmocnienie działań interwencyjnych oraz zwiększenie dostępności oddziaływań wobec osób stosujących przemoc domową.**
- 4. Rozwój i doskonalenie lokalnego, interdyscyplinarnego systemu przeciwdziałania przemocy domowej.**
- 5. Podnoszenie kompetencji, kwalifikacji i umiejętności zawodowych osób realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej.**

Przyjęta konstrukcja celów uwzględnia zarówno istniejące zasoby Gminy Miejskiej Hrubieszów, jak i zidentyfikowane potrzeby oraz obszary wymagające wzmocnienia. Szczególne znaczenie przypisano zwiększeniu dostępności pomocy specjalistycznej, poprawie przepływu informacji, rozwojowi działań skierowanych do dzieci i młodzieży, osobom starszym i osobom z niepełnosprawnościami, a także rozwijaniu pomocy dla osób stosujących przemoc.

2. Cele szczegółowe, zadania i działania Programu

CEL SZCZEGÓŁOWY 1. PODNIESIENIE ŚWIADOMOŚCI SPOŁECZNEJ ORAZ ROZWÓJ DZIAŁAŃ PROFILAKTYCZNYCH I EDUKACYJNYCH W ZAKRESIE PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY DOMOWEJ

Zadanie 1.1. Upowszechnianie wiedzy na temat przemocy domowej, jej form, przyczyn, skutków oraz możliwości uzyskania pomocy

Tabela 8.

DZIAŁANIA	REALIZATORZY	WSKAŹNIKI
Organizowanie lokalnych kampanii społecznych dotyczących przeciwdziałania przemocy domowej	MOPS, ZI, Urząd Miasta Hrubieszów, KPP w Hrubieszowie, placówki oświatowe, MKRPA, PCPR, NGO	liczba kampanii; liczba podmiotów uczestniczących; liczba działań w ramach kampanii
Opracowywanie i rozpowszechnianie materiałów informacyjnych dotyczących przemocy domowej i dostępnych form pomocy	MOPS, ZI, Urząd Miasta, KPP, PCPR, NGO	liczba opracowanych materiałów; liczba miejsc ich udostępnienia; liczba materiałów rozpowszechnionych
Wykorzystywanie stron internetowych, mediów społecznościowych i innych kanałów komunikacji do przekazywania informacji	Urząd Miasta, MOPS, ZI, KPP, PCPR, placówki oświatowe, NGO, ZK	liczba publikacji; liczba wykorzystanych kanałów informacyjnych
Organizowanie spotkań, debat i wydarzeń lokalnych poświęconych problematyce przemocy domowej	MOPS, ZI, Urząd Miasta, KPP, NGO, placówki oświatowe	liczba spotkań/debat; liczba uczestników
Edukowanie mieszkańców w zakresie rozpoznawania przemocy psychicznej, ekonomicznej, seksualnej, fizycznej, zaniedbania oraz przemocy za pośrednictwem narzędzi cyfrowych	MOPS, ZI, szkoły i przedszkola, PPP, KPP, NGO	liczba działań edukacyjnych; liczba uczestników, wzrost świadomości odbiorców działań
Upowszechnianie informacji o prawach osób doświadczających przemocy oraz możliwościach uzyskania ochrony	MOPS, ZI, KPP, PCPR, poradnictwo prawne, NGO	liczba działań informacyjnych; liczba osób objętych informacją
Prowadzenie działań przeciwdziałających stereotypom dotyczącym przemocy domowej i promujących odpowiedzialność za zachowania przemocowe	ZI, MOPS, KPP, MKRPA, szkoły, NGO	liczba działań; liczba uczestników

Zadanie 1.2. Rozwijanie działań profilaktycznych kierowanych do dzieci i młodzieży

Tabela 9.

DZIAŁANIA	REALIZATORZY	WSKAŹNIKI
Organizowanie zajęć edukacyjnych dotyczących bezpiecznych relacji, szacunku, granic osobistych i przeciwdziałania przemocy	szkoły i przedszkola, PPP, MOPS, KPP, NGO	liczba zajęć; liczba uczestników, wzrost świadomości odbiorców działań
Prowadzenie działań dotyczących rozpoznawania przemocy i reagowania na sytuacje zagrożenia	szkoły, PPP, KPP, MOPS, NGO	liczba działań; liczba uczestników
Rozwijanie edukacji dotyczącej cyberprzemocy, przemocy rówieśniczej i bezpieczeństwa w środowisku cyfrowym	szkoły, PPP, KPP, NGO	liczba działań; liczba uczestników
Organizowanie warsztatów dotyczących komunikacji, rozwiązywania konfliktów i regulacji emocji	PPP, szkoły, MOPS, NGO	liczba warsztatów; liczba uczestników

DZIAŁANIA	REALIZATORZY	WSKAŹNIKI
Wspieranie rodziców i opiekunów w rozwijaniu kompetencji wychowawczych	PPP, MOPS, szkoły, NGO	liczba rodzin objętych wsparciem; liczba warsztatów i konsultacji
Włączanie dzieci i młodzieży w działania profilaktyczne i kampanie społeczne	szkoły, Urząd Miasta, ZI, NGO	liczba przedsięwzięć; liczba uczestników

Zadanie 1.3. Wspieranie rodziny w prawidłowym wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych

Tabela 10.

DZIAŁANIA	REALIZATORZY	WSKAŹNIKI
Prowadzenie konsultacji psychologicznych, pedagogicznych i rodzinnych	PPP, MOPS, PCPR, NGO	liczba konsultacji; liczba osób i rodzin objętych pomocą
Organizowanie warsztatów kompetencji rodzicielskich	MOPS, PPP, szkoły, NGO	liczba warsztatów; liczba uczestników, wzrost świadomości odbiorców działań
Wspieranie rodzin przeżywających kryzysy, konflikty i trudności wychowawcze	MOPS, PPP, PCPR, NGO	liczba rodzin objętych wsparciem
Rozwijanie działań edukacyjnych dotyczących konstruktywnego rozwiązywania konfliktów	MOPS, PPP, NGO	liczba działań; liczba uczestników
Wspieranie rodzin w sytuacjach zwiększonego ryzyka wystąpienia przemocy lub zaniedbania dzieci	MOPS, PPP, szkoły, Policja, PCPR	liczba rodzin objętych wsparciem; liczba podjętych działań

CEL SZCZEGÓŁOWY 2. ZWIĘKSZENIE DOSTĘPNOŚCI, KOMPLEKSOWOŚCI I SKUTECZNOŚCI POMOCY ORAZ OCHRONY OSÓB DOZNAJĄCYCH PRZEMOCY DOMOWEJ

Zadanie 2.1. Systematyczne rozpoznawanie i monitorowanie zjawiska przemocy domowej

Tabela 11.

DZIAŁANIA	REALIZATORZY	WSKAŹNIKI
Systematyczne gromadzenie i analiza danych dotyczących przemocy domowej	MOPS, ZI, KPP, PCPR, Urząd Miasta	liczba analiz; liczba raportów/sprawozdań
Analiza danych dotyczących procedury „Niebieskie Karty”	ZI, MOPS, KPP	liczba przeprowadzonych analiz
Monitorowanie sytuacji rodzin objętych pomocą	MOPS, grupy diagnostyczno-pomocowe, ZI	liczba rodzin objętych monitoringiem
Rozpoznawanie czynników ryzyka przemocy i krzywdzenia dzieci	MOPS, szkoły, PPP, Policja, ochrona zdrowia	liczba rozpoznanych sytuacji; liczba podjętych działań
Analizowanie szczególnych potrzeb dzieci, osób starszych i osób z niepełnosprawnościami	MOPS, ZI, PPP, PCPR, organizacje społeczne	liczba analiz; liczba działań dostosowujących pomoc
Wykorzystywanie wyników diagnoz i badań społecznych do planowania działań Programu	ZI, MOPS, Urząd Miasta	liczba opracowanych diagnoz; liczba rekomendacji wykorzystanych w planowaniu

Zadanie 2.2. Zapewnienie kompleksowej pomocy osobom doznającym przemocy oraz świadkom przemocy

Tabela 12.

DZIAŁANIA	REALIZATORZY	WSKAŹNIKI
Realizacja procedury „Niebieskie Karty” zgodnie z obowiązującymi przepisami	ZI, MOPS, KPP, oświata, ochrona zdrowia, MKRPA	liczba wszczętych procedur; liczba działań podjętych w ramach procedur
Zapewnienie poradnictwa psychologicznego	MOPS, PCPR, PPP, podmioty lecznicze, NGO	liczba osób korzystających z pomocy; liczba konsultacji
Zapewnienie poradnictwa pedagogicznego i rodzinnego	PPP, MOPS, PCPR, szkoły, NGO	liczba osób i rodzin objętych pomocą
Zapewnienie dostępu do poradnictwa prawnego	MOPS, PCPR, punkty nieodpłatnej pomocy prawnej, NGO	liczba osób korzystających z poradnictwa
Zapewnienie pomocy socjalnej osobom doznającym przemocy	MOPS	liczba osób objętych pomocą; rodzaje udzielonej pomocy
Zapewnienie pomocy medycznej osobom doznającym przemocy	SPZOZ Hrubieszów, lekarze, pielęgniarki, ratownictwo medyczne	liczba osób korzystających z pomocy
Organizowanie wsparcia terapeutycznego dla osób doznających przemocy	SPZOZ, PCPR, PPP, NGO, specjaliści	liczba osób objętych terapią; liczba konsultacji/spotkań
Zapewnienie wsparcia dzieciom doświadczającym lub będącym świadkami przemocy	PPP, MOPS, szkoły, PCPR, Policja, podmioty lecznicze, NGO	liczba dzieci objętych wsparciem
Zapewnienie pomocy rodzinom z dziećmi wymagającymi szczególnego wsparcia	MOPS, PPP, PCPR, szkoły, ochrona zdrowia	liczba rodzin objętych pomocą
Rozwijanie grupowych form wsparcia dla osób doznających przemocy	MOPS, PCPR, NGO, specjaliści	liczba grup; liczba uczestników

Zadanie 2.3. Zapewnienie szczególnego wsparcia osobom i grupom szczególnie narażonym na przemoc

Tabela 13.

DZIAŁANIA	REALIZATORZY	WSKAŹNIKI
Rozwijanie działań na rzecz dzieci doświadczających przemocy lub będących jej świadkami	MOPS, PPP, szkoły, Policja, PCPR	liczba dzieci objętych pomocą
Rozwijanie działań na rzecz osób starszych	MOPS, ŚDS, Policja, ochrona zdrowia, PCPR, NGO	liczba osób objętych wsparciem
Rozwijanie dostępności pomocy dla osób z niepełnosprawnościami	MOPS, PCPR, ŚDS, PZN Koło w Hrubieszowie, NGO, PPP	liczba osób objętych wsparciem

DZIAŁANIA	REALIZATORZY	WSKAŹNIKI
Dostosowywanie informacji o pomocy do potrzeb osób z niepełnosprawnościami	MOPS, Urząd Miasta, PZN, PCPR, NGO	liczba przygotowanych/dostosowanych materiałów
Współpraca z organizacjami środowiskowymi reprezentującymi osoby z niepełnosprawnościami	MOPS, ZI, PCPR, PZN, NGO	liczba podjętych działań; liczba organizacji współpracujących
Podjęcie działań ograniczających izolację społeczną osób zależnych od opiekunów	MOPS, ŚDS, PCPR, PZN, NGO	liczba osób objętych działaniami

Zadanie 2.4. Zapewnienie bezpieczeństwa i pomocy osobom zmuszonym do opuszczenia miejsca zamieszkania

Tabela 14.

DZIAŁANIA	REALIZATORZY	WSKAŹNIKI
Podjęcie działań umożliwiających szybkie zapewnienie bezpieczeństwa osobom doznającym przemocy	MOPS, Policja, ZI, PCPR	liczba osób objętych działaniami
Kierowanie osób wymagających schronienia do odpowiednich placówek	MOPS, PCPR, Policja, ZI	liczba osób skierowanych do placówek
Rozwijanie współpracy z podmiotami zapewniającymi miejsca bezpiecznego pobytu	MOPS, PCPR, Urząd Miasta, NGO	liczba podmiotów współpracujących
Udzielanie pomocy mieszkaniowej i socjalnej osobom opuszczającym miejsce zamieszkania z powodu przemocy	MOPS, Urząd Miasta	liczba osób objętych pomocą
Udzielanie pomocy materialnej osobom doznającym przemocy znajdującym się w trudnej sytuacji ekonomicznej	MOPS	liczba osób objętych pomocą; wartość udzielonej pomocy

CEL SZCZEGÓŁOWY 3. WZMOCNIENIE DZIAŁAŃ INTERWENCYJNYCH ORAZ ZWIĘKSZENIE DOSTĘPNOŚCI ODDZIAŁYWAŃ WOBEC OSÓB STOSUJĄCYCH PRZEMOC DOMOWĄ

Zadanie 3.1. Zwiększenie skuteczności działań interwencyjnych wobec osób stosujących przemoc

Tabela 15.

DZIAŁANIA	REALIZATORZY	WSKAŹNIKI
Podjęcie interwencji wobec osób stosujących przemoc domową	KPP, MOPS, ZI, grupy diagnostyczno-pomocowe	liczba interwencji
Podjęcie działań zmierzających do odseparowania osoby stosującej przemoc od osoby doznającej przemocy	KPP, sąd, prokuratura	liczba zastosowanych środków ochrony
Informowanie osób stosujących przemoc o konsekwencjach prawnych i możliwościach zmiany zachowania	KPP, MOPS, ZI, sąd, prokuratura, ZK	liczba osób objętych działaniem

DZIAŁANIA	REALIZATORZY	WSKAŹNIKI
Kierowanie osób stosujących przemoc do właściwych programów i form pomocy	ZI, grupy diagnostyczno-pomocowe, MOPS, PCPR	liczba osób skierowanych
Monitorowanie realizacji ustaleń i współpraca podmiotów w zakresie bezpieczeństwa osób doznających przemocy	ZI, MOPS, KPP, PCPR, ZK	liczba działań monitorujących

Zadanie 3.2. Rozwijanie oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych, psychologiczno-terapeutycznych i wspierających

Tabela 16.

DZIAŁANIA	REALIZATORZY	WSKAŹNIKI
Zapewnienie dostępu do programu korekcyjno-edukacyjnego dla osób stosujących przemoc	PCPR, podmioty realizujące program	liczba osób skierowanych; liczba osób uczestniczących
Zapewnienie dostępu do programu psychologiczno-terapeutycznego	PCPR, specjaliści, podmioty lecznicze, NGO	liczba osób korzystających z programu
Prowadzenie działań edukacyjnych dotyczących odpowiedzialności za stosowanie przemocy	PCPR, MOPS, ZI, NGO, ZK	liczba działań; liczba uczestników
Rozwijanie pomocy psychologicznej dla osób stosujących przemoc	PCPR, SPZOZ, NGO, specjaliści, ZK	liczba osób objętych pomocą
Podejmowanie działań związanych z problemem uzależnienia od alkoholu i innych substancji psychoaktywnych	MKRPA, SPZOZ, MOPS, PCPR, KPP, ZK	liczba osób skierowanych do leczenia; liczba działań
Współpraca z podmiotami prowadzącymi leczenie uzależnień	MKRPA, SPZOZ, MOPS, ZI	liczba osób skierowanych; liczba działań współpracy
Monitorowanie udziału osób stosujących przemoc w programach	ZI, PCPR, grupy diagnostyczno-pomocowe	liczba osób monitorowanych

CEL SZCZEGÓŁOWY 4. ROZWÓJ I DOSKONALENIE LOKALNEGO, INTERDYSCYPLINARNEGO SYSTEMU PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY DOMOWEJ

Zadanie 4.1. Wzmacnianie współpracy międzyinstytucjonalnej

Tabela 17.

DZIAŁANIA	REALIZATORZY	WSKAŹNIKI
Podejmowanie wspólnych działań na rzecz przeciwdziałania przemocy domowej	ZI, MOPS, KPP, PCPR, szkoły, ochrona zdrowia, MKRPA, NGO, ZK	liczba wspólnych działań
Doskonalenie współpracy pomiędzy podmiotami uczestniczącymi w procedurze „Niebieskie Karty”	ZI, grupy diagnostyczno-pomocowe, MOPS, KPP, oświata, ochrona zdrowia, MKRPA	liczba działań; liczba spotkań
Rozwijanie współpracy z podmiotami powiatowymi i ponadlokalnymi	MOPS, ZI, PCPR, KPP, Urząd Miasta, ZK	liczba podmiotów współpracujących

DZIAŁANIA	REALIZATORZY	WSKAŹNIKI
Rozwijanie współpracy z organizacjami pozarządowymi	MOPS, ZI, Urząd Miasta, PCPR	liczba organizacji współpracujących
Włączanie organizacji środowiskowych w działania na rzecz grup szczególnie narażonych	MOPS, ZI, PCPR, NGO, PZN, ŚDS	liczba wspólnych działań
Opracowywanie i aktualizowanie zasad współpracy między podmiotami	ZI, MOPS, Urząd Miasta, PCPR	liczba opracowanych/zmodyfikowanych dokumentów

Zadanie 4.2. Wzmocnienie funkcjonowania Zespołu Interdyscyplinarnego i grup diagnostyczno-pomocowych

Tabela 18.

DZIAŁANIA	REALIZATORZY	WSKAŹNIKI
Systematyczna realizacja zadań Zespołu Interdyscyplinarnego	ZI	liczba posiedzeń; liczba podjętych działań
Zapewnienie sprawnego funkcjonowania grup diagnostyczno-pomocowych	ZI, grupy diagnostyczno-pomocowe	liczba grup; liczba spotkań
Analizowanie i doskonalenie organizacji pracy grup	ZI	liczba analiz; liczba wprowadzonych usprawnień
Wymiana doświadczeń pomiędzy przedstawicielami różnych służb i instytucji	ZI	liczba spotkań; liczba uczestników
Podejmowanie wspólnych inicjatyw profilaktycznych przez członków ZI	ZI, MOPS, KPP, PCPR, oświata, ochrona zdrowia, MKRPA, NGO	liczba inicjatyw
Monitorowanie realizacji lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy	ZI, MOPS, Urząd Miasta	liczba analiz i sprawozdań

Zadanie 4.3. Rozwój i poprawa dostępności lokalnej infrastruktury pomocowej

Tabela 19.

DZIAŁANIA	REALIZATORZY	WSKAŹNIKI
Analiza dostępności istniejących form pomocy	MOPS, ZI, Urząd Miasta, PCPR	liczba przeprowadzonych analiz
Rozwijanie specjalistycznego poradnictwa	MOPS, PCPR, PPP, SPZOZ, NGO	liczba dostępnych form poradnictwa
Podejmowanie działań na rzecz poprawy warunków lokalowych instytucji udzielających pomocy	Urząd Miasta, MOPS	liczba przeprowadzonych działań
Analiza możliwości zwiększenia dostępności bezpiecznego zakwaterowania	Urząd Miasta, MOPS, PCPR	liczba analiz; liczba utworzonych miejsc
Rozwijanie dostępności usług dla osób z niepełnosprawnościami	MOPS, Urząd Miasta, PCPR, PZN, NGO	liczba dostosowanych form/usług

CEL SZCZEGÓŁOWY 5. PODNOSZENIE KOMPETENCJI, KWALIFIKACJI I UMIEJĘTNOŚCI ZAWODOWYCH OSÓB REALIZUJĄCYCH ZADANIA Z ZAKRESU PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY DOMOWEJ

Zadanie 5.1. Rozwój kompetencji zawodowych przedstawicieli służb i instytucji

Tabela 20.

DZIAŁANIA	REALIZATORZY	WSKAŹNIKI
Diagnozowanie potrzeb szkoleniowych osób realizujących zadania Programu	ZI, MOPS, Urząd Miasta, PCPR, KPP	liczba przeprowadzonych diagnoz
Organizowanie szkoleń dotyczących rozpoznawania i przeciwdziałania przemocy domowej	MOPS, ZI, PCPR, KPP, Urząd Miasta	liczba szkoleń; liczba uczestników
Organizowanie szkoleń dotyczących procedury „Niebieskie Karty”	ZI, MOPS, KPP, PCPR	liczba szkoleń; liczba uczestników
Podnoszenie kompetencji w zakresie pracy z dziećmi doświadczającymi przemocy	MOPS, PPP, szkoły, PCPR, ZI	liczba szkoleń; liczba uczestników
Doskonalenie umiejętności rozpoznawania przemocy wobec osób starszych i osób z niepełnosprawnościami	MOPS, PCPR, ŚDS, PZN, KPP, ochrona zdrowia	liczba szkoleń; liczba uczestników
Rozwijanie kompetencji w zakresie przemocy psychicznej, ekonomicznej i zaniedbania	MOPS, ZI, KPP, PPP, PCPR	liczba szkoleń; liczba uczestników
Szkolenia dotyczące cyberprzemocy i zagrożeń cyfrowych	szkoły, KPP, PPP, MOPS, NGO	liczba szkoleń; liczba uczestników
Organizowanie szkoleń interdyscyplinarnych dla przedstawicieli różnych służb	ZI, MOPS, PCPR, KPP, Urząd Miasta, ZK	liczba szkoleń; liczba uczestników

Zadanie 5.2. Zapewnienie wsparcia osobom zawodowo zajmującym się przeciwdziałaniem przemocy

Tabela 21.

DZIAŁANIA	REALIZATORZY	WSKAŹNIKI
Organizowanie superwizji dla osób pracujących z rodzinami dotkniętymi przemocą	MOPS, ZI, PCPR, NGO	liczba superwizji; liczba uczestników
Organizowanie konsultacji specjalistycznych dla członków grup diagnostyczno-pomocowych	ZI, MOPS, PCPR	liczba konsultacji
Wspieranie pracowników w przeciwdziałaniu wypaleniu zawodowemu	MOPS, Urząd Miasta, PCPR	liczba działań; liczba uczestników
Organizowanie wymiany doświadczeń i dobrych praktyk	ZI, MOPS, PCPR, KPP, NGO	liczba spotkań; liczba uczestników
Upowszechnianie aktualnych informacji o zmianach prawnych i organizacyjnych	ZI, MOPS, PCPR	liczba przekazanych informacji; liczba spotkań

3. Podmioty realizujące Program

Realizacja Programu wymaga współpracy podmiotów funkcjonujących zarówno na terenie Gminy Miejskiej Hrubieszów, jak i jednostek powiatowych oraz innych podmiotów właściwych do realizacji poszczególnych zadań.

Do podstawowych realizatorów i partnerów Programu należą w szczególności:

Podmioty gminne:

- Urząd Miasta Hrubieszów;
- Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Hrubieszowie;
- Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy Domowej;
- grupy diagnostyczno-pomocowe;
- Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych;
- miejskie szkoły podstawowe;
- miejskie przedszkola;
- Środowiskowy Dom Samopomocy w Hrubieszowie;
- inne jednostki organizacyjne Miasta, zgodnie z zakresem ich kompetencji.

Podmioty powiatowe i ponadlokalne:

- Komenda Powiatowa Policji w Hrubieszowie;
- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Hrubieszowie;
- Punkt Interwencji Kryzysowej funkcjonujący w ramach zasobów powiatowych;
- Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Hrubieszowie;
- Sąd Rejonowy właściwy dla mieszkańców Hrubieszowa i kuratorzy sądowi;
- Prokuratura właściwa miejscowo;
- Zakład Karny w Hrubieszowie;
- podmioty ochrony zdrowia, w tym SPZOZ w Hrubieszowie;
- podmioty prowadzące leczenie uzależnień;
- inne jednostki powiatowe i wojewódzkie właściwe do realizacji zadań.

Organizacje społeczne i środowiskowe:

- organizacje pozarządowe działające na rzecz mieszkańców Hrubieszowa;
- organizacje zajmujące się pomocą rodzinom i osobom w kryzysie;
- organizacje działające na rzecz osób z niepełnosprawnościami;
- Polski Związek Niewidomych – Koło w Hrubieszowie;
- inne organizacje i grupy społeczne posiadające potencjał do realizacji działań profilaktycznych, edukacyjnych, pomocowych i integracyjnych.

Podmioty realizujące Program powinny współpracować zgodnie z posiadanymi kompetencjami, zakresem odpowiedzialności oraz zasadami ochrony osób doznających przemocy. Szczególne znaczenie ma zapewnienie ciągłości pomocy i właściwego przepływu

informacji pomiędzy podmiotami uczestniczącymi w rozpoznawaniu sytuacji przemocy, podejmowaniu interwencji, udzielaniu pomocy i monitorowaniu sytuacji rodziny.

4. Zasady realizacji działań Programu

Realizacja Programu powinna opierać się na następujących zasadach:

1. Zasada bezpieczeństwa – bezpieczeństwo osób doznających przemocy, w szczególności dzieci, osób starszych i osób z niepełnosprawnościami, powinno stanowić podstawowe kryterium podejmowanych działań.

2. Zasada indywidualizacji pomocy – działania powinny być dostosowane do sytuacji, potrzeb i możliwości konkretnej osoby oraz rodziny.

3. Zasada interdyscyplinarności – skuteczne przeciwdziałanie przemocy wymaga współpracy przedstawicieli różnych służb, instytucji i organizacji.

4. Zasada dostępności – pomoc powinna być możliwie łatwo dostępna, bez zbędnych barier organizacyjnych, komunikacyjnych, ekonomicznych i transportowych.

5. Zasada podmiotowości osoby doznającej przemocy – osoba doznająca przemocy powinna otrzymywać informacje o dostępnych możliwościach pomocy i ochrony oraz być traktowana z poszanowaniem jej godności, autonomii i praw.

6. Zasada odpowiedzialności osoby stosującej przemoc – działania systemu powinny wzmacniać odpowiedzialność osoby stosującej przemoc za jej zachowanie oraz zmierzać do zaprzestania zachowań przemocowych.

7. Zasada wczesnego reagowania – istotne jest możliwie wczesne rozpoznawanie sygnałów przemocy, zaniedbania i zagrożenia bezpieczeństwa, szczególnie w przypadku dzieci.

8. Zasada szczególnej ochrony osób znajdujących się w sytuacji zwiększonego ryzyka – system powinien uwzględniać szczególne bariery i potrzeby osób starszych, osób z niepełnosprawnościami, osób zależnych od opiekunów oraz dzieci.

9. Zasada ciągłości i kompleksowości pomocy – interwencja powinna być powiązana z dalszym wsparciem psychologicznym, pedagogicznym, prawnym, socjalnym, terapeutycznym lub innym, stosownie do potrzeb.

10. Zasada współpracy i odpowiedzialności – każdy podmiot uczestniczący w realizacji Programu powinien wykonywać zadania wynikające z jego kompetencji oraz współpracować z pozostałymi uczestnikami systemu.

5. Wskaźniki monitorowania realizacji Programu

Realizacja Programu będzie monitorowana w oparciu o wskaźniki ilościowe i jakościowe.

W szczególności analizowane będą:

- liczba przeprowadzonych działań profilaktycznych i edukacyjnych;
- liczba osób uczestniczących w działaniach profilaktycznych;
- liczba kampanii i przedsięwzięć społecznych;
- liczba osób korzystających z poradnictwa psychologicznego, pedagogicznego, prawnego, rodzinnego i socjalnego;
- liczba dzieci objętych pomocą;
- liczba osób starszych i osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem;
- liczba wszczętych procedur „Niebieskie Karty”;
- liczba rodzin objętych działaniami grup diagnostyczno-pomocowych;
- liczba spotkań grup diagnostyczno-pomocowych;
- liczba działań podejmowanych wobec osób stosujących przemoc;
- liczba osób skierowanych do programów korekcyjno-edukacyjnych i psychologiczno-terapeutycznych;
- liczba osób uczestniczących w tych programach;
- liczba osób korzystających z pomocy w sytuacji konieczności opuszczenia miejsca zamieszkania;
- liczba działań podejmowanych na rzecz poprawy dostępności infrastruktury pomocowej;
- liczba szkoleń, seminariów, warsztatów i superwizji;
- liczba osób podnoszących kwalifikacje;
- liczba wspólnych przedsięwzięć podmiotów realizujących Program;
- liczba organizacji pozarządowych i innych podmiotów współpracujących z systemem;
- wyniki okresowych analiz i ocen funkcjonowania lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy domowej;

- poziom dostępności i ocena jakości oferowanych form pomocy.

Wskaźniki będą analizowane z uwzględnieniem możliwości pozyskania danych przez poszczególnych realizatorów. Ich zadaniem jest przede wszystkim umożliwienie oceny stopnia realizacji Programu, identyfikowania obszarów wymagających wzmocnienia oraz podejmowania działań korygujących.

Realizacja Programu powinna być oceniana nie wyłącznie poprzez liczbę podjętych działań, lecz również poprzez ich **dostępność, adekwatność do potrzeb mieszkańców, ciągłość oraz wpływ na poprawę bezpieczeństwa i ograniczanie skutków przemocy domowej.**

V. REALIZACJA PROGRAMU

1. Adresaci Programu

Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej oraz Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej w Gminie Miejskiej Hrubieszów na lata 2026–2028 jest skierowany do wszystkich mieszkańców Gminy Miejskiej Hrubieszów, a w szczególności do osób i grup, które z uwagi na swoją sytuację życiową, społeczną, zdrowotną, ekonomiczną lub rodzinną mogą być narażone na występowanie przemocy domowej albo potrzebują wsparcia w związku z jej występowaniem.

Adresatami Programu są w szczególności:

- mieszkańcy Gminy Miejskiej Hrubieszów;
- osoby doznające przemocy domowej;
- dzieci i młodzież doświadczające przemocy domowej lub będące jej świadkami;
- osoby stosujące przemoc domową;
- świadkowie przemocy domowej;
- rodziny przeżywające kryzys, konflikty lub trudności opiekuńczo-wychowawcze;
- osoby i rodziny znajdujące się w sytuacji zwiększonego ryzyka wystąpienia przemocy domowej;
- osoby starsze, w szczególności niesamodzielne lub zależne od innych osób;
- osoby z niepełnosprawnościami, w szczególności osoby zależne od opiekunów lub członków rodziny;
- osoby pozostające w zależności ekonomicznej, mieszkaniowej lub opiekuńczej od innych członków rodziny;
- osoby doświadczające izolacji społecznej i mające ograniczone możliwości korzystania z systemu wsparcia;
- rodzice i opiekunowie dzieci, w szczególności wymagający wsparcia w zakresie kompetencji opiekuńczo-wychowawczych;
- osoby z problemem uzależnienia od alkoholu lub innych substancji psychoaktywnych, jeżeli problem ten współwystępuje z przemocą domową;
- przedstawiciele służb, instytucji, organizacji pozarządowych i innych podmiotów realizujących zadania związane z przeciwdziałaniem przemocy domowej.

Program adresowany jest również do całej społeczności lokalnej, ponieważ skuteczne przeciwdziałanie przemocy domowej wymaga nie tylko odpowiedniego funkcjonowania służb i instytucji, ale również **wiedzy, wrażliwości i gotowości mieszkańców do reagowania na przypadki przemocy.**

Szczególne znaczenie w realizacji Programu przypisuje się dzieciom i młodzieży, osobom starszym oraz osobom z niepełnosprawnościami. Grupy te mogą doświadczać dodatkowych barier w rozpoznaniu przemocy, poinformowaniu o niej otoczenia, uzyskaniu pomocy oraz zapewnieniu sobie bezpieczeństwa. Dlatego działania Programu powinny być prowadzone z uwzględnieniem ich indywidualnych potrzeb i możliwości.

Adresatami pośrednimi Programu są również pracownicy i przedstawiciele podmiotów tworzących lokalny system przeciwdziałania przemocy domowej. Rozwijanie ich kompetencji, współpracy i wzajemnej wymiany informacji ma bezpośrednie przełożenie na jakość pomocy udzielanej osobom doznającym przemocy oraz skuteczność działań podejmowanych wobec osób stosujących przemoc.

2. Środki finansowe na realizację Programu

Realizacja zadań określonych w Programie wymaga zapewnienia odpowiednich zasobów finansowych, organizacyjnych i kadrowych. Finansowanie działań będzie prowadzone z uwzględnieniem obowiązujących przepisów prawa oraz możliwości finansowych podmiotów uczestniczących w realizacji Programu.

Podstawowym źródłem finansowania zadań realizowanych przez Gminę Miejską Hrubieszów będą środki budżetu Miasta Hrubieszów, w tym środki przeznaczone na realizację zadań własnych gminy w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej oraz środków pozostających w dyspozycji właściwych jednostek organizacyjnych.

Środki finansowe na realizację Programu mogą pochodzić w szczególności z:

- budżetu Gminy Miejskiej Hrubieszów;
- budżetu państwa, w tym dotacji celowych przeznaczonych na realizację zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej;
- środków pozostających w dyspozycji jednostek organizacyjnych Gminy Miejskiej Hrubieszów;
- środków budżetu Powiatu Hrubieszowskiego oraz jednostek organizacyjnych powiatu, w zakresie realizowanych przez nie zadań;
- środków samorządu województwa;
- środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych – w zakresie działań dotyczących osób z niepełnosprawnościami, zgodnie z zasadami kwalifikowalności;

- funduszy i programów Unii Europejskiej;
- programów i konkursów finansowanych ze środków krajowych i europejskich;
- środków pozyskiwanych przez organizacje pozarządowe;
- grantów i dotacji przyznawanych przez fundacje i inne podmioty;
- darowizn oraz innych zgodnych z prawem źródeł finansowania.

Wysokość środków przeznaczonych na realizację poszczególnych działań będzie uzależniona od corocznych uchwał budżetowych Gminy Miejskiej Hrubieszów, planów finansowych jednostek realizujących zadania oraz możliwości pozyskiwania środków zewnętrznych.

Z uwagi na interdyscyplinarny charakter Programu, część jego działań może być realizowana w ramach **zadań statutowych i ustawowych poszczególnych instytucji i służb**, bez konieczności wyodrębniania dodatkowych środków finansowych. Dotyczy to w szczególności działań Policji, pomocy społecznej, oświaty, ochrony zdrowia, działalności Zespołu Interdyscyplinarnego, pracy grup diagnostyczno-pomocowych oraz działalności innych podmiotów realizujących zadania w ramach swoich kompetencji.

W przypadku działań wymagających dodatkowych nakładów finansowych zasadne będzie podejmowanie działań zmierzających do pozyskiwania **środków zewnętrznych**, w tym poprzez przygotowywanie projektów, udział w konkursach i programach dotacyjnych oraz rozwijanie współpracy z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami.

Planowanie wydatków powinno uwzględniać w szczególności potrzeby związane z:

- zapewnieniem dostępności specjalistycznej pomocy psychologicznej, pedagogicznej, prawnej i terapeutycznej;
- działaniami skierowanymi do dzieci i młodzieży;
- pomocą osobom starszym i osobom z niepełnosprawnościami;
- działaniami profilaktycznymi i edukacyjnymi;
- realizacją programów korekcyjno-edukacyjnych i psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową;
- szkoleniami i podnoszeniem kompetencji osób realizujących zadania Programu;
- superwizją i wsparciem osób zawodowo zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy;

- rozwojem dostępnych form bezpieczeństwa i schronienia;
- poprawą dostępności informacji o systemie pomocy;
- rozwojem współpracy międzyinstytucjonalnej;
- działaniami zwiększającymi dostępność pomocy dla osób z niepełnosprawnościami;
- badaniem i monitorowaniem zjawiska przemocy domowej.

Środki finansowe powinny być kierowane w sposób odpowiadający rozpoznanym potrzebom mieszkańców oraz aktualnym priorytetom lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy domowej.

3. Monitorowanie i ewaluacja Programu

Bieżące monitorowanie realizacji Programu służy ocenie stopnia osiągnięcia zakładanych celów, identyfikowaniu trudności oraz podejmowaniu działań umożliwiających poprawę skuteczności lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy domowej.

Monitoring będzie prowadzony w oparciu o informacje i dane przekazywane przez podmioty uczestniczące w realizacji Programu, w szczególności przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Zespół Interdyscyplinarny, Komendę Powiatową Policji, placówki oświatowe, Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, podmioty ochrony zdrowia, Miejską Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz organizacje pozarządowe.

Monitoring obejmować będzie w szczególności:

- stopień realizacji celów, zadań i działań Programu;
- liczbę i rodzaj podejmowanych działań;
- liczbę osób objętych poszczególnymi formami pomocy;
- dane dotyczące procedur „Niebieskie Karty”;
- liczbę działań podejmowanych przez grupy diagnostyczno-pomocowe;
- dostępność poszczególnych form pomocy;
- liczbę osób korzystających z pomocy specjalistycznej;
- działania skierowane do dzieci, osób starszych i osób z niepełnosprawnościami;
- działania podejmowane wobec osób stosujących przemoc;

- udział w programach korekcyjno-edukacyjnych i psychologiczno-terapeutycznych;
- realizację działań profilaktycznych i edukacyjnych;
- liczbę szkoleń i innych form podnoszenia kompetencji;
- zakres współpracy międzyinstytucjonalnej;
- wykorzystywanie środków finansowych;
- występujące bariery w realizacji zadań;
- potrzeby wymagające uwzględnienia w dalszej realizacji Programu.

Wskaźniki określone w rozdziale dotyczącym celów, zadań i działań Programu będą wykorzystywane do corocznej oceny stopnia realizacji zaplanowanych przedsięwzięć.

Za koordynowanie realizacji Programu odpowiadać będzie **Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Hrubieszowie**, we współpracy z Zespołem Interdyscyplinarnym oraz pozostałymi podmiotami uczestniczącymi w realizacji Programu, z uwzględnieniem kompetencji poszczególnych jednostek.

Podmioty realizujące zadania Programu przekazywać będą informacje niezbędne do sporządzenia okresowych analiz i sprawozdań. Dane będą gromadzone i analizowane w sposób umożliwiający ocenę zarówno zakresu wykonanych działań, jak i zmian zachodzących w lokalnym systemie przeciwdziałania przemocy domowej.

Sprawozdawczość dotycząca realizacji Programu będzie prowadzona w cyklu rocznym. Roczna ocena realizacji Programu powinna obejmować w szczególności analizę stopnia wykonania zaplanowanych działań, osiągniętych wskaźników, występujących trudności oraz rekomendacji dotyczących dalszej realizacji Programu.

W przypadku stwierdzenia istotnych zmian w sytuacji społecznej, prawnej, organizacyjnej lub finansowej, a także pojawienia się nowych potrzeb mieszkańców, możliwe będzie podejmowanie działań służących dostosowaniu sposobu realizacji Programu do aktualnych uwarunkowań.

Ewaluacja Programu będzie służyć ocenie jego **skuteczności, adekwatności i użyteczności**. Szczególne znaczenie będzie miała ocena, czy podejmowane działania przyczyniają się do zwiększenia bezpieczeństwa osób doznających przemocy, poprawy dostępności pomocy, zwiększenia skuteczności działań wobec osób stosujących przemoc oraz wzrostu świadomości społecznej mieszkańców.

W procesie oceny należy uwzględniać nie tylko liczbę podjętych działań, lecz także ich jakość, dostępność, ciągłość oraz adekwatność do potrzeb mieszkańców.

PODSUMOWANIE

Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej oraz Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej w Gminie Miejskiej Hrubieszów na lata 2026–2028 stanowi podstawę planowania i realizowania lokalnej polityki w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej oraz ochrony osób jej doznających. Jego realizacja ma służyć rozwijaniu spójnego, dostępnego i skutecznego systemu profilaktyki, interwencji, ochrony i pomocy, a także zwiększaniu skuteczności działań podejmowanych wobec osób stosujących przemoc.

Program jest odpowiedzią na rozpoznane potrzeby mieszkańców oraz wyniki diagnozy lokalnej. Wskazują one na konieczność dalszego rozwijania dostępności pomocy specjalistycznej, wzmacniania działań profilaktycznych i edukacyjnych, zwiększania wsparcia dla dzieci i młodzieży, osób starszych i osób z niepełnosprawnościami, a także rozwijania działań wobec osób stosujących przemoc.

Istotnym zasobem Gminy Miejskiej Hrubieszów jest funkcjonująca sieć podmiotów zaangażowanych w przeciwdziałanie przemocy domowej. Obejmuje ona w szczególności Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Zespół Interdyscyplinarny i grupy diagnostyczno-pomocowe, Komendę Powiatową Policji, Miejską Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, placówki oświatowe, podmioty ochrony zdrowia, Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, organizacje pozarządowe oraz organizacje środowiskowe działające na rzecz określonych grup mieszkańców.

Ważnym elementem systemu jest również współpraca z podmiotami funkcjonującymi poza strukturą Gminy Miejskiej Hrubieszów. Przeciwdziałanie przemocy domowej wymaga bowiem łączenia zasobów gminnych, powiatowych i ponadlokalnych oraz wykorzystywania kompetencji różnych służb i specjalistów.

Skuteczność Programu zależeć będzie przede wszystkim od **jakości współpracy pomiędzy podmiotami tworzącymi lokalny system przeciwdziałania przemocy domowej**. Przemoc domowa jest zjawiskiem złożonym i może powodować jednocześnie problemy natury psychologicznej, zdrowotnej, społecznej, prawnej, ekonomicznej i mieszkaniowej. Z tego względu żadna pojedyncza instytucja nie jest w stanie samodzielnie odpowiedzieć na wszystkie potrzeby osoby lub rodziny dotkniętej przemocą.

Szczęólnego znaczenia nabiera zatem interdyscyplinarność działań. Wymiana wiedzy i doświadczeń, właściwe rozpoznanie sytuacji rodziny, sprawna komunikacja pomiędzy służbami oraz jasne określenie odpowiedzialności poszczególnych podmiotów zwiększają możliwość udzielenia pomocy adekwatnej do potrzeb i ograniczają ryzyko pozostawienia osoby doznającej przemocy bez odpowiedniego wsparcia.

Program zakłada jednoczesne podejmowanie działań wobec **osób doznających przemocy, osób stosujących przemoc oraz świadków przemocy**. Szczególniej ochrony wymagają dzieci, które mogą być bezpośrednimi osobami doznającymi przemocy albo świadkami przemocy występującej pomiędzy dorosłymi członkami rodziny. W działaniach należy również uwzględniać szczególną sytuację osób starszych i osób z niepełnosprawnościami, których zależność od innych osób może zwiększać podatność na przemoc i utrudniać korzystanie z dostępnych form pomocy.

Istotnym elementem Programu jest rozwijanie działań wobec osób stosujących przemoc domową. Oprócz działań interwencyjnych i prawnych ważne jest zapewnienie dostępu do **programów korekcyjno-edukacyjnych oraz programów psychologiczno-terapeutycznych**, a w przypadku współwystępowania uzależnienia – odpowiednie skoordynowanie tych działań z leczeniem uzależnień. Celem tych oddziaływań powinno być przede wszystkim powstrzymanie przemocy, zwiększenie odpowiedzialności za własne zachowanie i trwała zmiana zachowań przemocowych.

Realizacja Programu wymaga również prowadzenia działań profilaktycznych skierowanych do całej społeczności lokalnej. Zwiększanie wiedzy mieszkańców o przemoc, jej formach, sygnałach ostrzegawczych i możliwościach uzyskania pomocy może przyczyniać się do wcześniejszego ujawniania przypadków przemocy. Szczególnie ważne jest przeciwdziałanie przekonaniu, że przemoc domowa jest wyłącznie prywatną sprawą rodziny. Reagowanie świadków i przekazywanie informacji właściwym służbom może mieć istotne znaczenie dla bezpieczeństwa osób zagrożonych.

Ważnym kierunkiem realizacji Programu powinno być również **zwiększanie dostępności informacji o systemie pomocy**. Informacja powinna być przekazywana za pośrednictwem różnych kanałów, w tym stron internetowych, mediów społecznościowych, materiałów informacyjnych, placówek oświatowych, instytucji pomocowych i organizacji społecznych. Powinna być również dostosowana do potrzeb osób z niepełnosprawnościami i osób mających ograniczony dostęp do tradycyjnych form komunikacji.

Program ma charakter długofalowy. Oznacza to konieczność systematycznego monitorowania jego realizacji, analizowania zmieniających się potrzeb mieszkańców oraz

dostosowywania działań do aktualnej sytuacji społecznej. Wnioski wynikające z monitoringu i ewaluacji powinny być wykorzystywane do doskonalenia lokalnego systemu i planowania kolejnych działań.

Ostatecznym celem realizacji Programu jest stworzenie w Gminie Miejskiej Hrubieszów systemu, w którym osoba doznająca przemocy może możliwie szybko uzyskać informację, bezpieczeństwo i adekwatną pomoc, osoba stosująca przemoc zostaje objęta działaniami ukierunkowanymi na zaprzestanie przemocy i zmianę zachowania, a mieszkańcy oraz instytucje posiadają wiedzę i narzędzia pozwalające skutecznie reagować na przemoc domową.

Realizacja Programu wymaga zaangażowania władz samorządowych, służb, instytucji, organizacji pozarządowych, specjalistów oraz społeczności lokalnej. **Tylko współpraca i konsekwentne łączenie działań profilaktycznych, pomocowych, interwencyjnych, terapeutycznych, korekcyjnych i społecznych może stworzyć skuteczny system przeciwdziałania przemocy domowej oraz zapewnić mieszkańcom Hrubieszowa większe bezpieczeństwo i dostęp do realnego wsparcia.**

WYKAZ SKRÓTÓW

KPP – Komenda Powiatowa Policji w Hrubieszowie

MKRPA – Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

MOPS – Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Hrubieszowie

NGO – organizacje pozarządowe (ang. *non-governmental organization*)

PCPR – Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Hrubieszowie

PZN – Polski Związek Niewidomych

PPP – Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Hrubieszowie

SPZOZ – Samodzielny Publiczny Zespół Opieki Zdrowotnej w Hrubieszowie

ŚDS – Środowiskowy Dom Samopomocy w Hrubieszowie

ZI – Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy Domowej

ZK – Zakład Karny w Hrubieszowie

Uzasadnienie

Opracowanie i realizacja „Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej oraz Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej w Gminie Miejskiej Hrubieszów na lata 2026-2028” stanowi zadanie własne gminy, wynikające z art. 6 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej. Realizacja tego zadania opiera się również na przepisach ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym. Przyjęcie Programu tworzy formalne i organizacyjne ramy do prowadzenia spójnej polityki społecznej w tym obszarze na terenie miasta Hrubieszowa. Przedłożony dokument na lata 2026–2028 stanowi kontynuację systemowych działań realizowanych w Gminie Miejskiej Hrubieszów w latach poprzednich. Program został przygotowany przez specjalnie powołany Zespół na podstawie szczegółowej diagnozy lokalnej oraz uwzględnia dane statystyczne, a także wyniki badań ankietowych przeprowadzonych wśród mieszkańców Hrubieszowa. Celem głównym Programu jest ograniczanie skali i skutków przemocy domowej na terenie Gminy Miejskiej Hrubieszów poprzez rozwój skutecznego, dostępnego i interdyscyplinarnego systemu profilaktyki, ochrony osób doznających przemocy oraz oddziaływań wobec osób stosujących przemoc.

Program stanowi narzędzie do efektywnego przeciwdziałania przemocy domowej oraz zmniejszenia jej negatywnych następstw w życiu społecznym i rodzinnym, a także stworzenia jednolitego, profesjonalnego systemu interwencji i wsparcia dla osób zagrożonych bądź uwięzionych w przemoc domową.

Program zawiera charakterystykę przemocy domowej jako zjawiska społecznego, wykaz celów, zadań i kierunków Programu, jego adresatów oraz określa podstawy prawne podejmowanych działań.

Biorąc pod uwagę powyższe, podjęcie uchwały jest uzasadnione.

	Imię i nazwisko, stanowisko	Data	Podpis
Sporządził (a):	ALDONA MALIŃSKA-MARGOL Kierownik Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Hrubieszowie		
Sprawdzono pod względem formalno - prawnym:	MARIOLA SADOWSKA Radca Prawny Urzędu		
Uzgodniono pod względem merytorycznym z naczelnikami wydziałów lub kierownikami jednostek organizacyjnych, których zadań dotyczy lub może dotyczyć treść aktu:	Nie dotyczy		
Sprawdzono pod względem redakcyjnym:	MARTA MAZEK Sekretarz Miasta		
Uzgodniono ze Skarbnikiem (gdy projekt aktu związany jest z koniecznością wydatkowania środków z budżetu):	Nie dotyczy		

Zatwierdzono przez Burmistrza:	MARTA MAJEWSKA Burmistrz Miasta		
--------------------------------	------------------------------------	--	--